

Cercant el Paradís perdut

*El Senyor, sobre l'abim, plantà les illes.
Aquells qui naveguen per mar, recontin
els seus perills.*

(Llibre de l'Eclesiàstic).

I

Mossenyer Sant Brandàn fou home de gran penitència i d'estreta abstinència i de molta virtut; i regia, amb l'imperi de sa crossa abacial, una lenta ramada negrejant de tres milia monjos. Una volta s'esdevingué que a l'hora de vespres arribà al monastir, que governava el sant abad, un monjo d'edat madura, i de bona vida i d'extranya terra qui havia nom Barint, i era son nebot. El dit sant Brandàn li demanà de moltes coses, ço és, qué era estat, qué li havia esdevingut; i si mai havia vista o oïda alguna meravella. Com fos que el sant oncle el pregàs molt carament i amorosa, llavors el dit Barint començà a plorar i se gità per terra i se anegà en profunda oració, en la qual va romandre com esbaleït. Graciosament Sant Brandàn el prengué en sos braços i l'aixecà, i li va dir, mullades amb un besar mel'lifluent, aquestes gracioses paraules: «Quina és, fill, la causa d'aquesta tan greu fellonia? Creus que el teu adveniment ens ha fet enuig? Certa cosa és que

de la teva vinguda gran plaer n'haguérem. Per ço s'és menester que a tots nosaltres donis alegria i consolació, i ens diguis alguna bona paraula de Deu d'on la nostra ànima en pasturi; i que ens recontis les diverses meravelles que veieres en les partides i en les errors de la mar oceana per on navegares llargament». A l'encariment d'aquesta petició, poderosa com un conjur, s'abelli l'esquerp Barint, el qual trencant el silenci, començà a expandir-se en paraules abundants. I va dir:

—Mon fill Menoc era el procurador dels pobres del Christ. Com fos desitjós de major solitud, fugí del nostre cenobi, i, camina, caminaràs, a la bella ventura, trobà una illa, no gaire lluny d'una montanya, la qual hom anomena Lapifil. Embolcallada per un cel indulgent aquesta illa és sobiranament delitosa. L'amor del cel i de la tendra verdor de la terra lo hi retingueren; i hi sojornà, gran temps. Durant el qual, arribà fins a mi un novell ardit, ço és, que el monjo fugitiu comandava gran multitud de monjos sota la seva preladia, i que Deu demostrava per ell grans signes i miracles. La qual cosa suscità en mon cor irrefrenable enyorament de veure'l; i en vaig pendre el camí. Com ja hi era prop, Deu li va revelar l'arribada meua i prevenint-la de tres jorns, m'eixí a carrera amb sos germans. Anàvem embarcats en nau. Quan la nau s'acostà a dita illa, veierem que de diverses partides, vestits diversament, eixint-nos a camí, venien companyes de monjos, contínues com un formiguer qui emigra, bronzents i denses com un eixam. Diversament vestits i arribant de contrades diverses, empero combregaven en una fe i en una esperança i en una caritat. Tenien una esglesia on s'ajustaven per l'ofici divinal. I no menjaven altra cosa sinó pa i nous i arrels d'herba. Cantaven aquests monjos les completes ensems, i després se recloïen en llurs cel·les. Cascún tenia la seva; i allà s'estava en oració fins el prim-son. Al cant primer del gall reposaven una mica. Jo i mon fillol trescàvem tota la illa; i la trescàrem tant que arribàrem a la vora del mar, a la banda d'occident. Allà tenia ell la nau on s'era

embarcat. I me va dir: Mon pare, muntau en nau i naveguem cap a Llevant, cap a aquella illa que és dita *Terra de promissió dels sants*, la qual havem de donar als nostres successors qui vindran després de nosaltres.»

Muntàrem en la nau. Encara no hi erem, quan al nostre entorn, escampadissa, una boira s'espargí. Era humida i flonja, lleugera com la cendra, flairosa i blanca com un torterol d'aubaina matinal. Tan espessa era que obturava l'esguard encaradis, i apenes podia veure hom la distància que hi ha de proa a popa. Per espai d'una hora durà aquesta blancura vaporosa. Traspassada la calitja, un esclat de llum ens inundà. I ens semblà veure, lluny, dins la claror viva, tremoladissa de besllums, una terra dilatada i verdejant. Vorejàvem la costa delitosa: ombra de penyals blaus, clara i fresca i regalant, com l'aigua clara; ombra perfumada de brancatges perfumats; el senglot de l'aigua musical en la por inviolada de les coves; volior d'unes grans aus, blanques i lentes, qui, amb llur dolçura gutural amoixaven l'aire i coronaven la nau amb una viva garlanda d'ales. En el recés d'una cala, amorosa i rodona com un pit, pura i sonant com una cítara, en l'arena d'or blanca de lliris, posàrem el peu. I ens enfonsàrem en el misteri de la solitud. No hi havia herba sense rou, ni planta sense flor, ni branca sense fruita. Per espai de quinze dies vagàrem per aquella deserta amenitat, i ens deixàrem perdre, sota les altes arcades vegetals, entre les soques, damunt l'herba viva intacta, qui cruixia sota els nostres peus amb un petit gemec humà. Entre l'escampada verdor de l'herbei, les pedres suaus i llises, que eren gemmes, guaitaven amb pupil·la vària: enormes safirs que'ns miraven amb la gran ullada blava; topacis amb la ullada de foc amorós qui amoixa i no crema. Al terme d'aquells quinze dies ens trobàrem a la vora d'un gran riu. Decorria, ample i solemnial, amb profundes aigües mudes. Per anar més enllà, a l'altra riba, no hi havia, en lloc, gual ni passatge. Esperàrem el consell de Deu. Un bell home jove i resplendent se'ns mostrà, el qual ens saludà gracio-

sament pel propi nom i després va dir: «Siau els benvinguts, servents de Deu, monjos germans! Gran mercè us ha feta el Senyor de mostrar-vos aquesta terra. Es aquella terra que cercàveu, que donarà als seus sants. A saber haveu que el riu la mig-parteix. La meitat n'és aquesta banda on sou. Deu vos en guard però, de passar més envant. Preneu-ho en paciència i tornau-vos en arrera, allà d'on sou vinguts». Ço digué el donzell. Aleshores un dels monjos qui amb nosaltres eren vinguts gosà demanar-li d'on ell era i quin nom havia. Ell li diu: «Per qu'è'm demanes d'on som ni quin nom he? Demana'm més tost noves d'aquesta illa i serà millor. I si ho vols saber, en la manera que ara la veus, és des d'el començament del món». I llavors me diu a mi: Tens fretura de menjar ni de beure ni de vestir? Sapies que ço que et diré, és veritat. No tens fam ni set ni t'és mester vestir ni dormir, jatsia que fassi un any que arribares en aquesta illa amb tos germans; i no has menjat ni begut ni la son agreuja tos ulls ni has vist la nit arribada. A saber has que en aquest lloc no hi ha mai nit, ans sempre es dia; ni mai no hi plou, ni mai el cel és entelat de núvols; la fam i la sed, la son i la malaltia en són exilades. Aquí hi fa tot temps un bell i fresc estar. Aquí hom no hi envelleix ni hi mor. Una gran llum purpurea i vesteix tota la illa. Aquesta llum no és la rossa del sol ni la blanca i freda de la lluna, ni la celestia vaga dels estels; ans és la llum de Deu Nostre Senyor, del qual naixen tots els bens i totes les gracies i totes les llums. Ell us ha feta gran mercè, car no tothom és digne de veure i sentir ço que vosaltres heu sentit i heu vist.»

Així parlà; i encontinent demostrà gran desig de partir-se de nosaltres i encara afegí: «Anau-vos-en d'ací; i jo vindré amb vosaltres fins a la ribera i a la vostra petita nau. Arribats a la vorera, entràrem en la nau. I s'esvaní el donzell, com una imatge de somni. Començàrem de navegar; i al cap d'una hora, ens tornà envair aquella aubaina nuvolosa de l'altre cop, i avençant a la ventura de Deu, tornàrem a trobar els nostres germans. Els quals ens ha-

vien esperat amb incansable enyorament, i mostraren gran alegria del nostre retorn. I per ço com la nostra absència era estada tan llarga, havien plorat i fets molts de pensaments. I duïen bé el compte del temps que fórem absents, que era de un any i devuit dies. I ens començaren a dir: Mossenyers i pares nostres, on sóu anats ni on sou estat tant de temps? I perquè ens haveu deixat sens guiatge ni pastor en aquesta selva obscura? Nosaltres bé sabiem que mossenyer el nostre abad, espesses vegades, sol partir i se'n va algunes voltes tot sol, no sabem on, ni si és un lluny ni si és prop; a vegades s'hi està un mes i hi ha pics que s'hi està dues setmanes, tal volta una setmana o encara menys, i després retorna sa i sau. Pero ara s'hi ha estat un any; no és cosa, doncs, de meravellar si nosaltres erem en ànsia i en congoixa.»

Jo els vaig donar conort i confort amb aquestes paraules: «Portador som de bones noves. En aquest viatge no m'ha arribat res que no sia per bé. A bon lloc sou. Sapiau que no és lluny d'ací aquella illa delitosa anomenada *Terra de promissió dels Sants*; i en aquesta illa no hi ha mai nit, ni mai el jorn s'hi acluca: llum rutilant i serenor sens núvol perdurablement imperen; no callen mai els ocellets de cantar la primavera; l'herba tota floreix, els arbres tots floreixen i fruiten. Un àngel de Deu, meravellós de veure, guarda la illa, i ningú no pot anar-hi si no'n té llicència d'ell. ¿Per l'olor dels nostres hàbits no coneixeu que som estats en Paradís? Donc abad, els monjos respongueren; per l'olor del vostre hàbit coneguèrem que haveu estat en lloc florent. Volenters sabriem de vos on és aquest paradís, que nosaltres no'l sabem i diem-vos que quaranta dies ha durat l'olor dels vostres vestits quan sou estats de retorn del lloc on éreu.—Ell respongué: Amb mon car fill Menoc, en la illa delitosa, fórem tot aquest temps, sense menjar ni sense beure ni sense dormir; i érem tan alegres i consolats de ço que veïem, que erem sadollats i plens com si haguessim menjat a talent i voler.—Passada aquella quarentena, rebí la benedicció dels monjos i prenguí comiat de mon car fill Me-

noc, i amb mos germans, retorni al cenobi i a l'estretura de ma cel'la.—Ço digué Barint.

Havent Sant Brandàn sentides totes aquestes coses maravello-
ses se gità a terra i lloant Deu va dir: Beneit sia el Senyor Deu en
tots ses camins, i santificat en totes les seues obres, puix a sos
servents revelà tals coses i de tal meravella. I encara sia beneit en
sos dons, puix avui ens apexí amb esperitual pastura i bevenda.
Finides aquestes paraules Sant Brandàn noresmenys digué: Anem
ara a menjar, segons la nostra usança, coses corporals. I així fou
fet. Després donà la benedicció als monjos; donà comiat a son ne-
bot Berint i ell se'n entrà, concirós, en sa cel'la.

II

AQUÍ SANT BRANDÀN S'ACONSELLA AMB SET MONJOS

Llavors Sant Brandàn de tota la congregació s'escollí set
monjos, els més bons, i tancà-s amb ells dins el refetor; i obrí la
boca a semblant parlament: «O vosaltres mos elets companyons de
penitència, jo us deman la mercè graciosa d'un consell, com sia
que mon cor i mos pensaments són tots aunats en un voler,
sempre que aquest voler sia el voler de Deu. La terra de la qual
ens parlà l'abad Barint, ço és, de la promissió dels Sants, tenc
propòsit de cercar, i de no aturar-me mai fins a tant que hi sia
arribat. Què us ne par d'açò i quin consell us plau donarme'n?»
Els monjos, coneixent la seua voluntat, ço és, del dit sant pare,
quasi tots a la una i amb veu concordant, digueren: «Don abat!
aquest voler, puix que el teu és, el nostre també sia. No sabs tu
que abandonàrem pare i mare i parents tots, i encara la benenàn-
sa mundanal abandonàrem per servir a Deu? Nosaltres som
aparellats de anar amb tu a la mort o a la vida, si tant és que

aquesta sia la voluntat de Deu». Ço varen dir, i callaren. Sant Brandàn s'acordà amb ells de fer un dejuni de quaranta jorns continuats, i mentrestant, aguiar el passatge cap al Verger de Delícies i el perdut Paradís de voluptat.

III

AQUÍ SANT BRANDAN ENTRA EN LA NAU

Com aquella quaresma de dejunis fou acomplida, i hagué saludats sos germans, Sant Brandan se'n muntà a la nau i començà a fer la via de Ponent. Ventura i cas fou que arribà a una illa d'un sant pare qui havia nom Joan. I prengué d'ell la benedicció i encara la prengué de tots els monjos qui eren amb ell. I arribà fins al cap d'aquella contrada on tenia son parentiu i no volgué veure ningú de la seua sang; ans se'n pujà a una muntanya molt alta per veure com la mar oceana s'extenia. I descobrí una cala, corba com un arc, que de llavors ençà s'anomena *la cambra de Sant Brandan*. Aquest fou el lloc d'on després partí. I amb tots aquells monjos qui eren amb ell s'afanyà a l'obra, i feu un esquif molt fort i lleuger, per anar per mar; el feu de llenyam i li donà la forma que tenien les naus d'aquella contrada. I com fou ben acabat i afaiçonat gentilment, de part de fora lo cobrí tot de couro de bou i pintà'l de vermell i tapà bé les juntes del llenyam, i ho untà tot de mantega; nau i couro; per tal que fos més llisquívola; després hi posà vitualla per quaranta dies. I arborà en mig de la nau una antena, i hi embarcà tot alló que s'és mester per navegar. I llavors comanà a sos germans que entrassen en la nau en lo nom del Pare i del Fill i del Sant Esperit. Ells així ho compliren. I Sant Brandan romangué sol, dret i fosc en la ribera.

Llavors Sant Brandan aixecà sos braços al cel per copsar-ne

la benedicció, damunt la nau i aquells qui hi eren embarcats. La oració que digué, feia així:

«O Deu qui a través del mar roig obrireu un camí pregón als nostres pares, i sota l'aigua pontada els transportàreu, cantant la gloriosa del vostre nom, otorgau a ma suplicant humilitat, que aquesta nau, escàpola de vents contrariosos, esquiva de pérfidis esculls i salva de les reulls ondes tormentoses, arribi al port de salut i toqui la ribera benaventurada.»

Encara no havia finida aquesta benedicció, quan arribaren tres monjos de son monastir, i gitàren-se a terra i començaren de besar els peus del Sant abad. «Pare, pare, deixa-ns venir amb tu on-se-vulla que't plagui anar. Si no'ns hi deixes venir, morir hem aquí de set i de fam. Sapies que havem fet propòsit de anar pelegrinant tot el temps de la nostra vida.» Veient el sant pare abad aquella suplicant congoixa, mana'ls així mateix que entrassen en la nau, i els va dir: Sía així com voleu, mos bells fills. I encara afegí: Ja sé en quina manera sou venguts. Bona obra ha feta aquell monjo. Certa cosa és que Deu li ha aparellat un bon lloc i a vosaltes us ha tret de l'ermàs i de les tenebres per portar-vos a l'admirable llum. Llavors finalment Sant Brandan s'embarcà, i donà solta a la barca en nom de Deu. I amb la vela tesa començà a navegar cap al Mitjorn. A la primeria tingué bon vent i no li calgué més que tenir la vela desplegada. Així caminà per espai de quaranta dies. I finats aquells quaranta dies, cessà el vent i fou mester avençar a empenta de rem. Tant caminaren i remaren tant, que llurs forces falliren. I Sant Brandan començà a confortar-los i sermonar-los: No hajau paura mos germans. Puix en nom de Deu anam, havem fiança en Ell, que Ell nos guiarà! Els rem cessaren de navegar, com ales lasses, però un vent inflà i arrodoní la vela, i la nau anà tallant les ones, llaurant la llisa planície equòrea. Deu agombolava amorosament aquella nau empelagada i aquells confiants en Ell, embarcats en la nau empelagada. Menjaven una sola volta al jorn, prop del sol post. La nau aven-

cava sempre, car el velam era tan sensible i subtil que recollia tot halé de vent per imperceptible que fos. I així de jorn i de nit, la nau feia via, fosca i espectral, sota els estels; blanca, per les aigües blanques, en les nits de lluna.

I V

COM ELS APAREGUÉ UN CA I MENA SANT BRANDÀN I ELS
SEUS FINS A UN CASTELL

Amb aquesta navegació de quaranta dies consumiren totes les vitalles. En les partides de la Tramuntana trobaren una illa àrida i plena de rocam. La costa que la cenyia era brava, monument de ruïnes fosques esculpit pels temporals. La ribalta era dreta i ericada, inaccessible com un mur: riells de aigua minsa, suada gota a gota per les clivelles del penyal, decorrien, rost avall, fins que el magre plor se perdia en les aigües vastes amargoses. Torbats de gran fam i de intolerable sed els monjos ompliren tota quanta vaixela hi havia en la nau, de l'aigua plorosa i regalimosa. I veient Sant Brandàn aquesta gran cobejança de beure, els va dir: No ho fassau, nó, que és cosa lletja de fer ço que vosaltres feu. Si a Deu no plau mostrar-nos port, perquè voleu vosaltres per força prevenir la seua providència? No'm plau que us emporteu d'aquesta aigua. — Els monjos la llençaren tot d'una sens ni tastar-la ni mullar amb ella el llavi eixut; i per terra s'esbandí la creatura de l'aigua innocent, sacrificada a l'obediència per amor de Deu. Al cap de tres dies plagué a Jesucrist mostrar-los un port. Allí Sant Brandàn amarrà la nau i signà el port i el beneí devotament, i comanà als seus que no treguessen cosa ninguna de la nau. I caminant ran ran vorera, li sortí a l'encontre un ca i començà a fer-li falagueries i li llepà els peus, com han cos-

tum de fer-ho els cans amb llurs senyors. I a sos monjos digué Sant Brandan: No us apar que Deu ens ha tramés bon missatge? Seguiu-lo amb tota segurança on tocom que us meni, que a bon lloc us portarà. Anaren darrera el ca i arribaren a un castell. Entraren-hi de dins. Allà hi havia molts llits per jaure, i setials per seure i aigua en brulloses per rentar els peus. I asseient-se Sant Brandan començà de parlar a sos monjos i els va dir: «Mos fills, guardau que Satanàs no us enganyi ni us induesca a tentació. Jo veig que'n vol enganyar un de aquells tres monjos qui darrerament ens arribaren del monastir. Aquest monjo maquina en son coratge un furt péssim i mortal per la seua ànima, per ço com la seua ànima ja és lliurada en les mans del diable». — La casa on s'estaven, tenia els murs quasi tapats de vaixelles de diverses natures de metalls, i de brides i de corns revestits d'argent. Sant Brandan va dir al monjo que solia donar el pa a sos germans: «Aparia el dinar que Deu ens ha tramés». Anant pel castell trobà una taula tota parada de mandils i de pa blanc i de peix; i llençols molt blancs en cascún llit. Com se foren entaulats, veient Sant Brandan aquell be-de-Deu i aquella màina, començà la benedicció amb els germans i retregué aquelles avinents paraules del psalm: *Qui dat escam omni carni, confitenimi deo coeli.* (ps. 135) I començaren a menjar, alabant Deu devotament, i menjaren i begueren tant com varen voler. Havent finat de menjar, regraciaren Deu. I el sant abad digué a sos monjos: Ara anau i orau fins a la nit. Després colgau-vos i reposau del llarg remar i del llarg navegar». Quan els monjos dormien, el sant pare era vigilant. I va veure un minyó negre com un fill d'Etiop, el qual jugava amb un parany i el posava prop dels peus d'un de sos frares. I redoblà l'insistent oració i més caramente pregà a Deu, per aquell monjo qui havia de caure en pecat. I orà fins a trenc de dia.

V

AQUÍ UN DELS MONJOS FURTÀ UNA BRIDA D'ARGENT I MORÍ

Passats tres jorns, tornaren a muntar en la nau i seguiren llur viatge. I el sant pare digué a sos monjos: «Guardau que ningú de vosaltres no se'n porti res d'aquest castell.» Ells a chor respongueren: «Deu no vulga que ningú de nosaltres se'n porti res d'aquest castell, cometent furt i deshonorant el nostre sant viatge.»—Encara el sant abat solemnement afegí: Veis aquest nostre germà, del qual ahir jo us parlava? Ell ha furat una brida d'argent i en el si del diable l'ha amagada. El diable la hi donà i ell la prengué sens llicència mia. Vull que sapiau que per causa del pecat d'aquest nostre germà, tots estam en risc de perir i perdre'ns.—Tan-tost com el monjo hagué oïdes aquestes paraules se va treure el fre de davall l'hàbit i gità's als peus de l'abad, dient: o pare sant, perdona-m. Sé que he pecat. Prega Deu per la mia ànima, que ella no's perdi per aquest furt. I tots els monjos s'entristiren del falliment de llur germà, i se gitaren a terra molt humils i començaren a pregar Deu per la seua ànima. Amb la faç vestida de rubor i coberta de confusió, llevat en peus, sobre l'assemblea dels germans postrats, estava el monjo pecador. I de devall son hàbit de drap gros, veié hom sortir un infant negre, el qual plorava i udolava, altes veus, i deya: Pare sant, perquè ab tes oracions m'has foragitat del heretatge meu i del meu regne conquerit? Mal feres, abad, de obligar-me a cercar novell alberg! A saber has que set anys, tota hora, som anat amb aquest monjo, per enganyar-lo amb qualque pecat mortal; i mai no l'he pogut decebre, sino aquesta nit passada.—Ço digué l'infant negre; i Sant Brandàn en semblant manera, li respongué: Jo't man en nom del Pare i del

Fill i del Sant Esperit que te'n vagis d'ací i no puguis noure a cap home fins al jorn del judici. A ull vist de tots, l'infant negre se partí. I després, tombant-se Sant Brandan, vers el monjo furtador, li digué: Decontinent, confessa-t be amb un prevere, per ço com morir has i departir-se la teua ànima del cos. Ton cos romandrà aquí, car aquesta és la teua sepultura.—El monjo prengué penitència amb esperit d'humilitat i amb ànima contrita, i rebé devotament el Cos de Nostre Senyor Jesucrist, sement de resurrecció, fiança de perdó i penyora de gloria futura, mentres l'abad i els monjos cavaven la fossana per ell. I havent el monjo penitent sumit els misteris sants, passà d'aquesta present vida a l'altra; i la seua ànima fou rebuda pels àngels i admesa en el regne de Jesucrist qui absolgué la Magdalena i el bon Lladre exoï.

VI

AQUÍ ELS APAREIX UN BELL JOVE AMB UN COVE DE PA I AMB
UNA GERRA D'AIGUA

Finides les exéquies i la complanta del monjo mort i colgat en la terra piadosa, arruixada amb aigua beneita i signada per la creu, anaren-se els monjos cap a la ribera. El darrer d'entrar-hi fou el capdill d'aquells argonautes sants, ço és, mossenyer Sant Brandan, al qual, ans que s'embarcàs, aparegué un donzell i digue-li aquestes gracioses paraules: Vullés rebre aquesta fragància de caritat, aquest present d'aigua i de pa, de les mans pobrissones d'un servent de Deu. Sabràs que és ben llarg el viatge que us cal fer. Aquest pa i aquesta aigua, us duraran fins al jorn festival de la Pasqua.» Rebé Sant Brandan aquesta almoina florida amb mercès molt humils. De les mans que li havien donat el pa, volgué encara haver-ne la benedicció. La qual rebuda, començà a nave-

gar vers Ponent. I dejunava cada tres jorns i cantava les set hores canòniques cascun dia: septuple fruit dels llavis, septiforme lloança de Deu.

VII

AQUÍ ELS NAVEGANTS CELEBRAREN LA FESTA DE «COENA DOMINI»,
ÇO ÉS SABER, EL DIJOUS SANT

Encara s'esdevingué que anant la nau, incertament, per ci, per lla, els monjos embarcats colombraren, llunyana, una illa, i començaren de fer ruta vers aquella illa. Un bon vent propici els empenyia en tal manera, que els remes alicaiguts, no res tenien de fer-hi; i la nau ben aviat fou entrada en port. Per manament del abad, tots els navegants eixiren de la nau i saltaren a terra. I ell començà d'explorar l'illa ignota. Trobà molts flums d'aigua clara i pleníssima i abundosa de peix; trobà belles fonts intactes, netes de llim, amb una cançó rodoladora de cristall; no hi bevia cap aucell, ni hi queia a giravolts i groguejant cap fulla. La illa li plagué, i retornant a sos monjos, ordenà que allà restassin per celebrar-hi l'ofici i cantar-hi la missa i participar de la sagrada comunió, per ço com era el jorn de Dijous Sant. I així fou fet, i fou hi feta així mateix la Cena. Hi romangueren fins al Dissapte Sant. Vagant per la illa, el sant abad trobà grans remats d'ovelles, blanques com la neu i grosses a tall de bous, qui pasturant vagabundejaven. Cridà sos monjos el sant abad i comanà que per menjar n'agafassen, no més una; i, atresi, que prenguessen un anyell per beneir. Tot ho tenia aparellat per solemniejar místicament la Pasqua, que era l'endemà, quan li aparegué un home portant una gran panera de pa, cuit sota la cendre com aquell pa profètic de la vidua Thabita qui retornà la vigoria al profeta defa-

llent i cansat; i posà'l devotament, com si fos una hostia, als peus de Sant Brandàn. Ell aiximateix tres voltes s'enclinà fins a terra i tres voltes l'adorà i obrí la boca a paraules de semblant devoció: O margarida de Deu, i d'on m'és venguda aquesta mercè que jo meresqués compartir amb un servent de Deu gloriós, en dia tan sant, el meu pobre pa, pastat per mes propies mans, i regat amb la suor de mon front servil? — Prengué'l per les mans el sant abad, i l'alçà de terra i li donà pau, i li va dir: Bell fill, sies lo benvengut! Sapies que Nostre Senyor Jesucrist, per mercè misericordiosa, endreçà aquí ma vela errant i vaga, per celebrar-hi el jorn festival de la Pasqua, qui és el de la seua santa Resurrecció. — Aquell home respongué: Pare sant, vosaltres sereu aquí avui i fareu tot ço que haveu a fer el Dissabte Sant, qui és avui; però demà sereu, a temps, a aquella altra illa que allà's mostra; i allà sojornareu i cantareu la santa missa i direu les altres Hores. Plau a Deu que tot ço sia fet en aquella illa, i no en aquesta. — Ço digué l'home de Deu. El sant abad ordenà que fossen meses en la nau totes coses, per ésser demà, a temps, a la dita illa. Com fos que la nau era ben estibada de càrrec, encara l'home afegí: Anau en nom de Deu, i no passeu ansia de res que us puga mancar. Passada la vuitena, jo us trametré tot ço que mester haureu per menjar i per beure; i ço que us trametré, fins a l'altra Pasqua de Cincogesma us durarà. — Sant Brandàn digué: I com sabs tu que nosaltres restarem allà fins passats els vuit dies? L'home feu de resposta: Anit, de bona hora sereu en aquella illa que pròxima veis i us hi estareu demà fins a hora de sexta. I després transfretareu a una altra illa, no gaire lluny d'aquella, cap a la banda del ponent, que hom anomena el *paradis de les aus blanques*. I allà romandreu fins a la vuitada de Cincogesma. — Llavors el sant abad demana-li de noves de les ovelles, i com així eren tan grans i tan blanques i tantes. I l'home de Deu li digué: A saber haveu que en aquesta illa hi ha bones herbes i rou abundós, plé de manà; i l'aire és temperat i és bo i hi fa tot-

temps un agradable estar. I ningú no les muny, quan els anyells se'n desmamen; ni hi ha hivern qui els fassa morir per gran fred; ni hi ha malaltia, ni hi ha carnicers, ni hi ha llops; allà on volen, elles s'estàn de nit i de jorn; i per això són tan grans, i són tan blanques i són tantes.

VIII

AQUÍ TROBAREN EL PEIX JASÓ I DAMUNT ELL CELEBRAREN
LA FESTA DE PASQUA

I com hagué dit açò prengué comiat d'ells, i tots muntaren a la nau i començaren a navegar vers aquella illa, senyant-se i dient la benedicció. Com foren a l'illa, la nau s'aturà abans que poguessen pendre port. Comanà Sant Brandan als monjos que sortissen de la nau i entressin a la mar segurament per pendre terra. Així ho feren. I com, a son torn, Sant Brandan hi fos, agafà les cordes i estirà la nau a port, i fortament l'amarrà. Aquesta illa era plena de pedruscall; pero no hi havia un bri d'herba enlloc, ni en la ribera hi havia arena; i tota era terra ferma. Escampàren-se els monjos per a l'oració i l'abad romangué en la nau. I ell be sabia quina illa fos aquella, pero no els ho volgué dir per tal que no cobrassin temença. A trenc de dia, comanà Sant Brandan als preveres que's preparassin per cantar cascún una missa. Ells compliren son manar. I com així mateix Sant Brandan hagué cantada la seua missa dins la nau; els monjos començaren a treure fora de la nau carn crua per a coure-la, que de l'altra illa havien duta, i encengueren foc i posaren-hi a sobre una caldera. Quan el foc fou abrandat i la caldera aixecà el bull, començà l'illa a moure-s a manera de una onda. Els monjos presos de paura, corregueren a la nau i ho deixaren tot, pregant devotament al sant abad, que

els donàs socors i valença. I l'abad, amb un somris benévol, els prengué cascún per la mà i els entrà a la nau. I quan tots ja foren dins, i començaren a remar; la gran illa mòbil s'anava allunyant vers ponent, i hom veié en ella foc i un torterol de fum pal·lid muntant al cel. Llavors el sant abad els va dir que cosa era allò, puix Deu en aquella nit lo hi revelà, ço és, que aquella illa no era illa, sino el peix primer i major de tots els altres peixos de la mar, i el més llarg; qui ha nom Jason.

IX

AQUÍ ARRIBEN AL PARADÍS DE LES AUS BLANQUES

Encara no s'era ben allunyada l'illa monstruosa, viva i fumant, colombraren els argonautes sants una altra illa, no gaire lluny, dins el ponent, verdejant i sonora. Herbes i arbres tot hi era florit. Un flumicell d'aigua dolça, rodoladiç i cançoner, portava fins a la mar sa queixa fràgil i clara. Aquí baixaren tots i Sant Brandan amarrà la nau, i digué: Veis en qual manera Nostre Senyor Jesucrist ens ha donat un lloc per festejar l'alegria de la seua resurrecció? Aquest és el dia que ha fet el Senyor: exultem i alegrem-nos en tal dia. I encara afegí: Mos fills, si la vitualla ens hagués fallit, amb l'aigua d'aquest flumicell n'haguerem tengut prou per menjar i per beure, tanta és la seua bondat i la dolçura làctea que porta. Damunt del petit riu escoladis, pontava el tronc, no gaire alt, d'un arbre, immens i vell, tot ell nevat d'aucelles blanques. Tantes eren que no hi havia fulla ni ram buit. Sant Brandan començà a pensar en si mateix que significava aquella gran nevada viva; aquella liliblancura tebia amb que floria l'arbre miraculós. I gitant-se a terra, amb llàgrimes devotes, talment orà: O Deu, qui de totes coses sou coneixedor, i sou re-

velador de les secretes i encara d'aquelles que no's fan: vos sabeu l'anguniós dubte de mon cor, i sabeu ma voluntat: perquè us prec, que segons la multitud de la vostra misericordia, em vullau revelar aquesta meravella, obrada per vos, meravellosa als nostres ulls i de la qual no'n sabem l'adorable secret. Bellament sé, Senyor, que no'n som mereixedor per mos mèrits; pero vos sí ho fareu per la vostra bondat.

X

AQUÍ VOLA UNA AUCELLA A LA PROA DE LA NAU I PARLA A
MOSSENYER SANT BRANDÀN

Finida aquesta oració molt humil, Sant Brandàn s'assegué en terra, contemplant aquella aucellada nívea, posada dalt del arbre. Un d'aquests aucells, alçà el vol del arbre on els altres eren. Sonaven, com una campana, ses ales volant, i s'acostà al sant abad qui era assegut en terra, i acabà per posar-se en la proa de la nau. I començà a batre ses ales en festívol aleteig; i amb esguard, fit i amorós, contemplava el sant abad, el qual conegué, per aquests signes, que Deu se recordava d'ell i de la seua oració. I estant així l'ocell, el sant pare li adreà aquestes paraules de conjur: Si tu ets missatger de Deu, digues-me, si et plau, qui ets i d'on ets, i quins són i quals aquells altres ocells, i perquè n'hi ha tanta multitud aquí ensemps aplegada. — L'ocell li va respondre talment: O servent de Deu, nosaltres som d'aquella companya d'esperits bandejats del cel; som de l'antiga ruina d'àngels enderrocada del cel, arrabassada en l'impetu de la caiguda de Llucifer, enemic del humanal llinatge; i no per pecat sino per consentiment caiguerem; si hem estats foragitats del reialme, pero ens segregà d'aquells qui greument pecaren, la

pietat de Deu qui és just i és veraç; i la seua misericòrdia ens sèmps amb la seua justícia ens tenen exilats en aquest lloc, fins a tant que'n duri son adorable voler. Vera cosa és que aquí no tenim pena ni gloria. Per la presència de Deu podem veure llum; i ens cal anar sempre junts i mai no ens podem departir un de l'altre. I anam vagant per l'aire d'ací i d'allà, sota el firmament, par demunt la terra, com els altres esperits qui per Deu són tramesos. Pero en els jorns de festa colenda i en el dia del Senyor, rebem forma corporal alada, com és ara aquesta que veus; i aquí ens estam i lloam el nostre Creador. A saber has que un any s'és passat d'ençà que començàreu el viatge, i encara n'haveu d'errar altres sis abans que torneu al cenobi; i cascún any aquí us cal festivar la Pasqua. A la fi dels set anys trobar heu el lloc que anau cercant i teniu en cor de veure, ço és, la *Terra de la promissió dels Sants*. I havent dit aixó amb meravellosa veu, l'au angélica abandonà la proa del vaixell i volá dalt de l'arbre, a ajustar-se amb les altres, en son propi ram. Com fos hora de vespres, tots els ocells del arbre començaren a cantar unissonament, i llurs ales d'argent batièn a tall de campaneig. El càntic que cantaven era d'una mel'liflua tristor, com aquella que fa el vent en una salzereda, i deia així: *Te decet himnus Deus in Sion et tibi reddetur votum in Jerusalem; exaudi orationem meam et clamor meus ad te veniat*. Tota una hora durava el salmeig d'aquest únic vers, acompanyat amb el batement de les innumerables ales melodioses. I els era semblant que fos senyotant aquell cant com un plant. En tal punt, el sant abad digué a sos fills: Menjau ara qui n'haveu lloc, i que el vostre cos sia pascut i sadollat, que ja les ànimes vostres de gràcia divina són peixides. I havent sopat i dites completes, ana-se'n a dormir, pero la són nocturnal, volàtil i muda, papellona negra, rat-pennat fosc, voleiava sota els estels, llunyana de sos ulls. I Sant Brandàn s'alsà del jaç i s'agenollà en oració. A hora de matines, cridà els monjos i signant sos llavis, començà el res

matinal: *Domine labia mea aperies*. Melodiosament somniaven els ocells dormits, i llurs ales a penes trèmole feien una dolça remor, com una corda de salteri, o com una campana aèria, percutida pels dits fluids del Esperit del vent. La cançó vaga dels ocells feia així: *Laudate Dominum omnes angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius*. A l'hora clara, els àngels desperts alçaren al cel l'escat argenti de la joiosa ocellada: *Timor Domini sit super nos et super timentes te, Dominus; intium sapientiae timor Domini*. Una hora durà aquella albada angelical. A tercia, el vers melodiós, clar i increpat, com una blanca escuma sonora, feia així: *Salmejeu al nostre Deu, salmejeu el nostre rei, salmejeu amb saviesa*. I a l'hora nona quan la claror comença a mancar i les ombres fosques declinaven, cantaven aquells esperit, flobies de neu, música dispersa: *Illuminet Dominus vultum suum super nos et misereatur nostri*. I a hora undécima, l'hora del recolliment de les abelles dins el rusc, i dels ocells en les branques i dels estels en la rossa assamblea del firmament, cantaven els àngels, conortant-se en la fraternitat, del enyorament del exili: *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare frates in unum*. I d'aquesta manera, els dits ocells, de jorn i de nit, retien alabances a Deu Nostre Senyor.

XI

AQUÍ VINGUÉ EL PROCURADOR AL LLOC ON ERA SANT BRANDAN AMB
SOS MONJOS, AMB UNA NAU PLENA DE VITUALLES

Amb les romanalles del pan-caritat que el Dissabte Sant havia rebut d'aquell procurador misteriós, alimentà encara Sant Brandan els seus monjos tota la vuitada de Pasqua. I quan foren consumides, digué a sos fills: Pouarem l'aigua làctea d'aquesta font, com sia que fins ara l'hem emprada solament pel lavatori dels

nostres peus, que, amb humilitat i dretura, caminen per les vies del Senyor.» I tot just acabava de dir-ho, li pervingué aquell bon home que l'altra vegada l'havia proveït de menjar i de beure. El qual era arribat amb una nau plena de vitualles. I havent-la buidada, parlà a l'abad i a sos monjos i els va dir: Ara teniu abastament, mos germans, per menjar i beure fins a la Pasqua de Pentecostés: no'n poueu, no, de l'aigua nectàrea d'aquesta font, puix que és massa forta de beure. Sapiau que aquell qui'n beu, és envaït d'una son tan invencible, que dorm un dia i una nit, que fan vint i quatre hores. D'on la llet té aquesta virtut dins la font; pero si hom la poua, aigua és i no llet, jatsia que en servi la mantegosa blanchura.»—I havent dit aquestes paraules, prengué dels monjos el comiat i la benedicció, i anà son camí.

XII

AQUÍ L'OCELL SE TORNA A POSAR EN LA PROA DE LA NAU I PARLA A L'ABAT

Com fos ço que els monjos volguessen novellament metre's en la nau, d'aquell bell arbre, trepidant d'ales harmonioses, desprengué l'ocell i anà a posar-se altra volta en la proa de la nau, i davant els monjos ajustats, començà a sermonar talment, amb parleria humana: A saber haveu que us cal estar aquí de retorn el jorn festival de Pasqua de cascún any per con-celebrar-la en nostra companyia; i el Dijous Sant haveu de fer ço que enguany heu fet i al lloc mateix on ho haveu fet; i la vespra de Pasqua festivar-la allà on enguany la festivareu, ço és, sobre l'esquena del peix Jason. En ésser partits d'aquí, al cap dels vuit dies tocareu a una illa que ha nom l'illa de la familia monegal de l'abad Albeu, gran servent de Deu. Amb ell us cal colre la festa de Na-

dal de Nostre Senyor Jesucrist.» Ço digué, i alçà el candor del vol i se posà en la branca. Entraren els monjos en la nau i desplegaren la vela, i agafaren els remes i començaren a navegar vers ponent. I tots els ocells, a una veu, començaren a cantar dolçament i deien: *Exaudi nos, Deus salutaris noster, sbes omnium finium terrae et in mari longé.* I aquesta vegada Sant Brandan, amb tota sa companyia navegà errivol per la mar, per espai de tres mesos. I mai no pogué trobar port ni illa ni terra, només cel i aigua. I dejunava cada tres jorns i alguna volta encara més.

XIII

AQUÍ TROBEN EL MONASTIR DE SANT ALBEU AMB VINT-I-QUATRE
MONJOS I HI FAN LA FESTA DE NADAL

Al cap dels tres mesos, arribà un jorn en que, no gaire llunyana, una illa aparegué. I com fos que la nau s'acostava a la ribera, sobrevingué-li un vent fort el qual la'n desvià i per espai de quaranta dies anà engirentornant aquella illa i no hi podia recalar. Al terme d'aquells quaranta dies, els monjos eren cansats, i fou entre ells feta convinensa, ço és, que es posassin en oració i exorassin de la bondat de Deu que els en volgués treure d'aquest mal pas. Tant fatigats eren del treball estèril que ja no podien treballar més. I com fos que perseverassin en la dita oració, per espai de tres dies; i s'abstenguessin de tota paraula, la nau, volenterosament, empesa per una amagada forsa, se va metre dins un port estret on no hi cabia gaire més d'una nau. Allà, dues fonts vessaven en l'amargor del oceà, l'efusió de llur plor desert: la una era tèrbola i l'altra era clara. Els monjos en foren sobiranament alegres i volien portar-se'n d'aquella aigua i aparellaven ja les fustes per omplir-les. Amables fills—ço l'abad digué—no fas-

seu res que reprovable sia i no us en porteu aigua d'aquesta illa, ni ninguna altra cosa, sens llicencia d'aquell ancià qui hi té el sojorn, i no us dubteu que ell us en donarà a bastament, perquè jo us dic que no la robeu, ni vulgueu beure de l'aigua furtada.» I devallà de la nau, havent dit això, i esguardà quin camí li convindria pendre. I mentres s'estava així incert, sortí-li a carrera un ancià majestuós, blancs de la neu senil els seus cabells, bella la faç i acolorida, la barba fluvial i lilial enderrocada fins a terra. Com li fou prop, agenollà's devotament, ans que l'abad li pogués donar la pau. Acosta-s'hi Sant Brandan amb reverencia i l'aixecà de terra, i dona-li pau benignament i el va pendre per la mà; i així agafats per la mà fraternalment caminaren llarga estona, fins que foren pervenguts a un monastir. I Sant Brandan digué al vell abad reverenciable: Pare, de qui és aquest monastir? I quin abad el comanda? Ni on són aquells qui l'habiten? I altres paraules encara li va dir i de moltes més coses li demanà. I el vell abad callava i no responia, i amb la mà feia-li gentilment gest i senyal de resposta i tornava a callar; per la qual cosa Sant Brandan conegué que servava abstinencia de parlar i que no era sord; i cridant sos monjos, comanà'ls així mateix de guardar silenci, fins a tant que fos temps i lloc de parlar. I ço feu per tal que no donàs als monjos d'aquell monastir ocasió de rompre la penitencia ni de trencar l'obediencia. Poc temps després d'aquesta comanda, sortiren-los a camí onze monjos, en guisa de processó, portant creus i caps de reliquies de Sants, himnejant i salmejant, ço és, un capítol del psaltiri qui diu: *Surgite Deo, sancti de mansionibus vestris et proficiscimini obviam nobis: locum santificate et plebem benedicite et nos famulos vestros in pace custodire dignemini.* Quan finiren de cantar aquest vers, l'abad del monastir sí donà pau a Sant Brandan i a sos monjos, i els menà amb ell dintre el monastir. Feu aportar aigua calda per rentar els peus dels monjos àdvenes, pelegrins del Paradís.—I mentres els rentava els peus, amb veu devota i humil cantava allò del Evangeli: *Mandatum novum do*

vobis ut quemadmodum ego feci vobis ita et vos faciatis. Després del devot lavatori, mena'ls al refetor i amb gracioses paraules i gentils els digué que s'entaulassin. Companyia i fraternitat fou feta entre els monjos d'Albeu i aquells de Sant Brandàn. Sonà l'abad Albeu una campaneta; i a la curta estona, vengué un monjo del monastir amb pans molt blancs i amb arrels fresques d'herbes de sabor molt suau. Assegueren-se alternament a la taula els monjos del monastir i els monjos foresters, i a cada dos monjos fou donat un pa sencer, que menjaren ensemps en el nom de Jesús, qui se donà a conèixer als pelegrins d'Emmaús, en la comunió de la taula i en la partió del pa. I encara el vell abad sonà la campaneta, i un monjo els portà aigua per beure. L'abad confortà amb alegres paraules els monjos externs i els va dir: Aquesta aigua és d'aquella font d'on vosaltres volieu dur-vos-en furtivament: beveu-ne amb tota segurança que ella és de la font clara, i sadollevos-en amb caritat i amb alegria i amb temor de Deu. En l'altra font tərbola van a rentar-s'hi els peus cascún dia els monjos; i és calda per natura. El pa, que haveu vist, tan bell i blanc, no és pastat en aquest monastir, ni nosaltres sabem on és pastat ni sabem qui sia aquell qui al monastir ens el porta; pero si sabem de cert que és do de Deu i gracia que Ell ens fa per la sua bondat copiosa qui no vol abandonar els seus servents. Sapiau que nosaltres som vint-i-quatre monjos i tots dies havem dotze pans, ço és, mig pa per hom. I cascún diumenge i quisculla altra festa, ens en dona un per hom, per tal que romanga per sopar de les miques que se'n recullen. Emperò avui, jatsia no sigui jorn festiu, Deu ens en tramet un per hom. Per tal com vosaltres sou aquí arribats, en plaer li ha vingut de multiplicar el recapte. D'aquesta manera, Nostre Senyor Jesucrist ens ha nodrits amb pa del cel d'ençà dels jorns de mossenyer Sant Patrici i mossenyer Sant Albeu, nostres pares, els quals vuit cents anys fa que passaren de la present vida a gloria del paradís. Certa cosa és que de malaltia i de vellesa i de debilitat els nostres cossos són exempts. I saber

us cal que en aquesta illa no tenim atalentament de menjar; i de cosa cuinada al foc mai no en menjam, ni tenim calor ni fred, per ço com l'aire és temperat i amorosit. I quan l'hora arriba de cantar vespres i completes, la lluminària de la nostra església és encesa i no sabem qui l'encén; i crema tant com dura l'ofici; i mai l'oli no falleix. Com hagueren els monjos begut tres vegades per reverència i honor de la santíssima Trinitat, l'abad, segons la seua usança, sonà la campaneta per senyal de haver acabat el festí. I tots el monjos ensemps, amb gran silenci, llevaren-se de la taula, i davant tots anaven els sants abads, ço és, Sant Brandàn i l'altre, cap a l'església. Quan anaven a entrar-hi, arribaren els altres dotze monjos, els quals, s'agenollaren en terra, fent graciosa salutació, a presència d'ambdós sants abads.—Don abad, ço digué Sant Brandan al abad Albeu: i perquè no han menjat amb nosaltres aquests monjos? I ell respongué per semblant manera: No hi han menjat perquè no cabien a la taula amb nosaltres: ara ells hi aniran i se dinaran d'allò que a Deu serà plaent de tramentre'ls. Nosaltres entrarem a l'església i cantarem vespres.»—Quan les vespres foren cantades, Sant Brandàn començà a esguardar l'església de prim-conte i veié que ella era quadrada, i que tots els altars, i encara tot el servei dels altars, eren de cristall traluzent. Vint-i-quatre eren les cadires per a seure-hi els monjos i el setial del abad estava en mig de les cadires repartides tantes a cada part. Hi havia endemés set llànties dins l'església, tres de les quals estaven davant l'altar major, i les altres quatre eren repartides, dues a cada banda, ço és, davant cascún dels quatre altars. Ningú dels monjos gosava eixir de l'església sense llicència del abad. En voler eixir de l'església, si tant era que els fos mester, el monjo escrivia-ho demunt una tauleta de cera, la qual tauleta mostrava al abad, i ell n'hi'n donava llicència. I sortia sigilosament el monjo, sense fressa ni remor de pas. Així fou santificat aquell dia; que a la fi fou clos en oració i silenci, per un sopar de pa i d'arrels i aigua clara. Acabat el sopar, ajustaren-se els mon-

jos per la lloança final de les completes que l'abad preludià amb les paraules rituals: *Deus, in adjutorium meum intende*. Sota la solemni invocació i la presència de Deu imminent, com sota l'impuls d'una ventada, doblaren les testes els monjos, per reverència de la Trinitat, i començaren a recitar aquest vers: *Injuste egimus, iniquitatem fecimus: tu autem qui pius es pater nobis, domine, parce nobis: in pace in idipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, domine, singulariter in spe constituisti me*. Després de la suplicant humilitat d'aquestes pregueres, comensaren els monjos, dotze a dotze, a alternar en la recitació del ofici divinal el qual, quan fou finit reberen els monjos la pau de la benedicció i retregueren-se cascun en sa cel'la estreta, de la qual el monjos del monastir als sants monjos àdvenes en compartiren l'hospitalitat; i ambdós abads romangueren en santa companyia dins l'església per ço com l'abad del lloc volia mostrar a l'abad errant en qual manera meravellosa omplia Deu de llum aquella llanterna cristallina, que era el temple. I estigueren-se en vigilant oració fins a tant que l'església fou enllumenada en silenci i humilitat. I l'abad del lloc va dir a l'abad, notxer de l'expedició al Paradís, ço és, mossenyer Sant Brandàn: Són complits vuitanta anys que jo estic en aquesta illa, i en só l'abad, per fer penitència; i en tot aquest temps, ningú no hi havia tocat mai sinó vosaltres; i veu humanal no sentim mai sinó quan cantam les divinals lloances. Vint-i-quatre monjos som i ningú se comunica amb l'altre, més que amb senyes dels dits i dels ulls, en tota la setmana. Aquest silenci és trencat al jorn festiu desde el dinar fins a hora de vespres; i no pus. I cap de nosaltres no està mai malalt, ni endura ningun patiment, ni sofreix nocturnal temor de cap mal esperit d'aquells qui vaguen, d'ací d'allà, incerts i lleigs, com els rats pennats, per les tenebres.»—Sant Brandàn digué: Com ens plauria estar-nos aquí tot un any!—I l'altre abad va respondre: No podeu, no, romandre més temps aquí, car el vostre sojorn més llarg, a Deu no plauria. No us recorda que Ell us revelà ço que us calia fer i encara us

revelà que venguessu en aquesta illa? S'és mester que torneu arrera amb onze monjos, car un de vosaltres finirà sa mortal carrera en el camí, en una illa, Anacorita per nom; i un altre morirà de mala fi i la seua ànima serà perdurablement infernada.»— Mentres així s'estaven bellament dialogant, un dardell de foc entrà per una finestra esbatanada i anà encenent una tras l'altra totes les llanties de l'església, que eren davant els altars i tornà a sortir de l'església tot seguit amb ses ales de flama acèrrima. I les llànties romangueren enllumenades amb un flam molt clar. «Veniu i veureu,» digué l'abad del lloc. Acostaren-se al misteri de la flamada septuple, encesa i tremolosa a la presència de Deu: flotava el flam en mig del llantió, gota viva de llum; i dintre no hi havia ni oli, ni cera, ni res d'allò que sol nodrir el foc. D'on conegueren que aquell foc, espiritual era, i no corporal. Sant Brandàn digué: ¿com pot cremar corporalment allò que no te còs? Creatura espiritual als ulls corporals no és visible.» I l'abad del lloc feu de resposta: «No haveu llegit mai en l'Escl'ptura que quan Deu anà a Moisés en el mont Sinai, el qual és en l'Armènia, aquella gabarrera espinosa semblava que era tota cremant i veia's de nit de molt lluny, i l'endemà no s'hi trobava rastre de foc en la mata gerda?»—L'endemà d'aquesta nit passada en dia leg sant i en meravelles, significa Sant Brandàn a l'abad del lloc, el desig que tenia d'anar-se'n a reprendre el camí errivol i vagabundejant. Mes, l'abad li digué: A Deu no plauria la vostra partença tan sobtada car haveu de fer amb nosaltres les festes de Nadal fins a l'octava de l'epifania.—Passades totes aquestes festes, ompliren la nau de vitualles i prengueren el comiat i la benedicció d'aquells sants monjos. I obrint l'ala de la vela, prengué la nau el camí de ponent.

XIV

AQUÍ ELS MONJOS TROBAREN UNA FONT PLENA DE PEIXOS I DE ARRELS
D'HERBES BONES DE MENJAR

Arribat el temps de la quaresma, veieren una illa, no gaire lluny; de la qual cosa molt se'n alegraren i començaren a navegar vigorosament envés d'aquella illa. Mancava el pa i l'aigua, de manera que dejunaven tres dies, i menjaven una mica al dia quart. Quan després de llargues errors entorn de l'illa, veieren a la fi un port, Sant Brandan el beneí i comanà als monjos que tots existien de la nau. Obeïren els monjos aquell manament i trobaren, per avinentesa, una font abundosa de belles aigües i de bella herba i de belles arrels i blanques dins la font, i encara peixos de diverses natures, els quals nedaven pel rierol que de la font colava i fins a la mar decorria. I en tal punt digué Sant Brandan als seus monjos: «A Déu plagué donar-nos consolació després de la gran fatiga; d'on, preniu dels peixos i de les herbes i de les arrels tantes com mester sien per sopar, i rostiu els peixos ab tota segurança, que Déu us els ha avariats, segons la seua bondat copiosa.» —Així els ho feren. I com fos que endemés anaven a treure aigua d'aquella font per beure, l'abad els va dir: «Guardau, mos fills, i beveu-ne poca d'aquesta aigua, jatsia que ella tan clara sembli i tan bona; no fos cosa que us fes mal, puix ella té propietat, ço és, de fer dormir més del que convé a una gent de penitència com som nosaltres.» Aquesta volta, per la ràbia de la llarga sed, els monjos no compliren el consell de l'abad; i qualqu en begué una escudella, i qualqu altre, dues i encara tres. Aquells qui una escudella en begueren, no sentiren ubriaguesa; però aquells qui n'havien begudes dues, dormiren dos dies i dues nits; i aquells qui

n'havien begudes tres, dormiren tres dies i tres nits. I veient l'abad aquell dormir tan llarg i tan fort, feu oració a Deu per aquells incauts dormilegues. I quan del llarg dormir se despertaren, Sant Brandan amorosament els reptà i els digué aquestes paraules paternals: «Moltes hores haveu perdudes, mos fills, en les quals no haveu alabat Deu, per ocasió de aquest dormir sense mesura. Serà bo que abandonem aquesta illa i ens esquivem d'aquest perill de l'aigua letea, soporífera com el cascall, no sia que encara ens advingui cosa pitjor. Deu volgué aquí donar-nos vitualles per viure, i semblant és que vosaltres, per plaer i llepolia de beure, hajau volgut morir. Plau-me fugir d'aquesta illa; perquè, preniu dels fruits d'aquest lloc a bastament, ço es, dels peixos i de les herbes i de les arrels i encara de l'aigua, que ens basti fins al dijous sant. I de l'aigua no'n begueu més que una escudella tots dies, i així no'n sereu ubriagats ni condormits.» Els monjos ho feren, i parti, ben plena, la nau, devés les parts del Septentrió. I arribaren a un lloc on l'aigua del mar era quasi tota presa i glaçada. I l'abad digué: «Deixeu els rems, i abandonem la nau a mercè de la vela. I l'Halé de Déu qui bufa allà on vol, la porti on-se-vulla.» El vent impeli la nau vers les partides de Llevant. I ells feien camí i dejuaven cada tres dies.

XV

AQUÍ ELS MONJOS CELEBRAREN EL DIJOUS SANT I LA «COENA DOMINI»
I EL PROCURADOR ELS VISITA Y ELS PORTA DON'S

I anant així, un bell dia aparegué a sos ulls un gran núvol, i l'abad digué: «Coneixeu, fills, aquell núvol? Es aquella illa on fórem l'any passat i hi festivarem el Dijous sant. I és aquella on s'està aquell sant baró qui ha nom Procurador dels pobres de

Christ.» I els monjos li respongueren: «Nosaltres no la coneixem, però sí que ens en recordam.»—Començaren els monjos a remar més vigorosament per la gran alegria que n'hagueren. Veient Sant Brandan aquell impetu va i aquell braó i empena amb què remaven: «Homs de poca fè—ço els digué Sant Brandan—perqué així us fatigau debades? No sabeu que Deu és el nostre Notxer i el nostre Còmit? Deixau quietos els remos i Ell faça ço que'n vulla de la nau i de nosaltres; creença tenc que ens conduirà a bon port.»—I ja foren a la ribera i de continent els eixí a rebre aquell mateix sant baró de l'altra vegada, ço és, el Procurador dels pobres de Christ, el qual, agafà la nau pel bec i graciosament la meté en port. I tots devallaren de la nau, amb joia gran i acció de gracies. El sant baró besà els peus de tots, començant pels peus del sant abad; i mentres els besava, remugava les paraules d'aquell salm: *Mirabilis Deus in sanctis suis. Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae. Benedictum sit nomen eius in sempiternum.* I quan finí de besar els peus, extengué un pabelló i aparejà aigua calda per rentar els peus i els vestí tots amb dalmàtiques blanques, com per l'eucarística solemnitat, i pel Sagrament de Candor se convenia. I a la nit celebraren la Cena i encara l'ofici de la Passió de Christ l'endemà, amb molta devoció. Com foren finits tots aquests oficis, l'endemà, ço és, el dissabte sant, el sant baró digué als monjos: «Cuitau, mos amics, de muntar a la nau i partiu d'hora, que us cal ésser, en aquesta vespra de Pasqua, allà mateix on foreu antany, i us hi cal romandre fins a hora de sexta, i no pus, per a fer-hi tot allò que a fer haveu fins a la dita hora. I després tornau a embarcar-vos i navegau vers aquella altra illa, ço és, el paradís de les aus blanques, on foreu, ara farà un any, lo dia sant de Pasqua. I allà us hi estareu fins a l'octava de Pentecostès. Portau-vos d'aquí tot ço que us serà mester per menjar i per beure, i jo tornaré a vosaltres l'altra dominica i us portaré vitualles a bastament: ara portau-vos-en per vuit dies». — Així ho feren els monjos, i el sant

baró se partí d'ells. I després tornà com els ho havia promès, i carregà una petita nau de pa i d'aigua i de carn salada i d'altres coses bones. I Sant Brandan li donà la seua benedicció. I tots entraren a la nau i feren vela vers aquella illa, que'ls havia dit el bon home. Quan hi foren prop, encara veieren la olla que hi havien deixada l'altre any, quan fugiren per la sobtada paor del gran peix. I aquesta vegada confiadament, l'abad i sos monjos baixaren de la nau, cantant l'himne dels tres fadrins Ananias, Azarias i Misael, ço és, aquell salm que diu: *Cuncta ei benedicite*. Havent finat de cantar aquest salm, Sant Brandan digué a sos monjos: «A pensar haveu que Deu ha feta humana aquesta bestia monstruosa sota els vostres peus, que ella no us farà cap mal». — Escamparen-se els monjos per aquella selva viva, d'ací i d'allà, per l'oració; així escampats estigueren fins a hora de matines, i després s'aplegaren tots i cantaren matines i encara prima. I després un prevere cantà una missa que durà fins a hora de terça. Entrà el sant abad en la nau i cantà la seua missa i beneí l'anyell, i donà la benedicció a tots sos monjos i a la fi digué: «Ara abandonem-nos al arbitre de la nau, car Deu la governa.» Ja s'acostava l'illa i colombrava-s el port on havien d'arribar. Veieren la fontana i l'arbre dels ocells blancs, i tots ells cantaven a una veu, dient: *Salus Deo nostro sedenti super thronum*. I encara deien: *Dominus Deus illuxit nobis: constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris*. L'abad i els monjos devallaren de la nau i en varen treure la vitualla i s'atendaren devall el pabelló, sota el qual estigueren l'altre any fins a l'octava de Pentecostés. I aquell sant baró, quan l'octava de Pentecostés fou arribada, vingué amb una nau plena de bescuit i altres coses. Mentres els monjos menjaven i a la presència de Deu se deportaven, posà-s l'ocell blanc en la proa de la nau, les ales bategants exteses. I tots aquells ocells cantaven, i llur cant sonava com un orgue. Veié l'abad que aquell ocell l'esguardava amb piadós esguardament i feia semblant que li volia

parlar, i li va dir: «Veritat és que la providència de Déu us ha senyalats quatre llocs per les quatre tèmperes de l'any; i heu de complir set anys del vostre pelegrinatge: i cascun any teniu que estar allà on el primer any estàreu, ço és, la vespra de Pasqua sobre el peix Jason, i aquí des de Pasqua fins passada la vuitada de Pentecostés; i Nadal colreu cada any fins després de l'octava de l'Epifania, amb la família monegal del abad Albeu, en son monestir. Quan haureu passats set anys, trobareu grans coses i meravelloses i passareu perills; i finalment, arribareu a la *Terra de la promissió dels Sants*. I quan hi sereu, us hi estareu quaranta dies i no pus; i passats aquests quaranta dies, Deu us retornarà prestament a la vostra terra d'on partireu, ja complit el vostre desig.» — Ço digué l'ocell; i Sant Brandan s'aixecà dret, devotament, i després se gità a terra amb tots sos monjos, retent gracies a Déu, llur Creador. Complida l'oració, l'ocell torna-se'n a son ram i el sant baró procurador dels pobres de Christ, prengué de Sant Brandan, el comiat i la benedicció i se'n tornà a la seua illa. I el sant pare i sa família errívola navegaren vers ponent.

XVI

AQUÍ ELS APAREGUÉ ESPAVENTABLEMENT UNA BÈSTIA MARINA

I s'esdevingué que navegant un dia a la bona de Déu, els va aparèixer una gran bèstia marina, molt estranya de veure: un broll alt d'escuma sortia-li de la boca; i com fos que ella corria fort, l'aigua feia gran moviment; i semblava que anàs de dret a ells per engolir-los. Havent els monjos vist aquesta bèstia tan espaventable i tan gran, la qual venia cap dret a ells, amb l'esgarrifosa boca oberta, demostrant que els volia devorar, hagueren gran paor i començaren a cridar fort i a dir: «Siau-nos ajudable o Déu, i feis-

nos escàpols d'aquesta bèstia mala, que no'ns pugui devorar.»— Sant Brandan els confortà i els va dir: «Homs de poca fe, no hajau temor. Déu, qui és el nostre auxiliador, ens farà lliures d'aquesta bèstia i encara de molts altres perills.» En tant, la bèstia s'anava acostant, i grans ondes bullien a son entorn, mogudes per l'impetu de l'investida i de la vasta mole semovent. Tan gran era l'oneig que la nau en perillava. I més els monjos cridaven i major temença n'havien. L'abad Sant Brandan se posà en oració devotament i orà així: «Mossenyer Jesucrist qui els vostres amics no abandonau si a vos acorren amb la fermesa inderrocable de la fe, humilment us prec que deslliureu els vostres servents d'aquesta nau, així com deslliuràreu Noè del diluvi de l'aigua, i deslliuràreu el frèvol David, pastor bru i magrissó, com un grill del camp, de la mà enorme del gegant Goliàs, i deslliuràreu Jonàs del ventre de la balena, i deslliuràreu el ros fadrí Daniel de la fam i de les blanques dents terribles dels lleons de l'espluga, i deslliuràreu Joseph de l'enveja de sos germans i Moisès de la rapacitat violenta de Faraó, i encara la vostra santa verge Tecla, dels tres turments atrocíssims deslliuràreu!» Quan Sant Brandan hagué finada aquesta oració, fou vista venir de la banda del occident, una altra grossa bèstia, menor sí, però no menys ferotge que aquella, la qual passà ben aprop de la nau, emperò no la tocà; i anà a l'encontre de la primera bèstia i l'escometé ardidament i va fer amb ella una forta brega i dura. I a la fi, aquesta bèstia, la qual darrerament era venguda, gità per la boca una gran flama de foch; i amb la ígnea violència d'aquesta flama, occí l'altra bèstia, la qual en tres peces fou partida i esberlada. I tot seguit, la bèstia qui vencé en la baralla monstruosa, s'allunyà vers la mateixa partida d'occident, per on era venguda. I Sant Brandan digué als monjos meravellats: «Vera cosa és que gran temor tenguereu; mes, què us ne apar de ço que Deu us ha deixat veure? Escàpols sou del imminent perill i venjats d'aquella bèstia qui us volia devorar. Gran és i copiosa la misericordia del Senyor, el qual per tostemps gloriejat sia i beneit.»

XVII

AQUÍ ARRIBAREN A UNA ILLA ON S'ATURAREN TRES MESOS
PER CAUSA DE TEMPS CONTRARIÓS

Navega navegaràs, un jorn varen veure una illa, molt llunyana encara d'ells i molt plena d'arbredes, bella de verdor com una maragda, i gran. I quan s'acostaren a la costa i en terra hagueren desembarcat, veieren la terça part de l'alimanya marina, morta per aquell llampec de foc que fulminà per la boca, l'altra bèstia, menor que ella, venguda en auxili dels monjos temerosos, de la part del occident, al conjur de l'oració de Sant Brandan. El qual els va dir: «Veis, fills, un bocí de la bèstia marina qui us volia devorar? Vosaltres sereu qui devorareu aquella. A Déu plau que sia així, que per açò la mar a terra l'ha gitada. Sapiau que tendreu que romandre llarg temps en aquesta illa. I ço serà per causa de temps contrariós que aviat se torbarà. I us dic que tregueu, més terra endins, la nostra nau i que cerqueu un lloc on atendarem esperant la bonança que retorni.» Els monjos li digueren: «En qual manera, nosaltres podrem viure ni com podrem cuinar res, si no tenim aigua, i en aquesta illa no hi sabem cap font?» I l'abad els diu: «No us vullau queixar de res: ¿Creis que és cosa més difícil de fer a Déu donar-vos de beure que de menjar? Així com us ha donat menjar us donarà beure. Anau trescant per l'illa, sempre cap a migjorn i trobareu una font clara de bona aigua, i herba a l'entorn i arrels mengívoles. Preniu-ne a bastament, tant com mester us sia, però no pus.» I se'n anaren els monjos i per allà on l'abad els havia dit, i trobaren-ho així com l'abad els havia dit. Aquella nit mateixa el temps se torbà d'aigua i de vent-pluig i de soroll i tro d'onades vastes. Tres mesos, i encara més, durà la maltemsa-

da. I al cap d'aquests tres mesos, el sant abad digué a sos monjos: «Demà farà un bell temps, i també demà passat i l'altre dia; i serà la mar tan calma que podrem navegar en segurança, on ens plaurà.» Tal com ho havia dit, així mateix fou veritat. D'on, passats tres mesos i quatre dies, el sant donà ordre de carregar el bastiment de coses de menjar i d'aigua de beure; i per ell, feu provisió d'herbes i d'arrels, per ço com, d'ençà que fou ordenat prevere no volgué menjar ni carn ni peix ni ocell. Ben estibada la nau de vitualles, alçaren vela i aquesta vegada prengueren el camí del Septentrió.

XVIII

AQUÍ APAREGUEREN ALS MONJOS TRES POBLES, ÇO ES, TRES COMPANYYES DE GENT, I UN DELS MONJOS HI ROMANGUÉ, VIU

I caminant i fent via per la mar, veieren una illa molt llunya encara d'ells. I l'abad els diu: «Veieu vosaltres aquella illa, lluny, que jo veig?» I ells respongueren: «Si fa.» I l'abad els demanà: «I què hi veis?» Ells digueren: «Nosaltres hi veim tres pobles, ço és, tres flotons o sien companyes de gents; i una companya és d'infants petits i la segona és d'homes joves i la terça és d'homes vells.» L'abad els diu solemniament: «Jo us faç a saber que un dels vostres germans romandrà en aquesta illa, amb un d'aquests tres esbarts.» Els monjos començaren a demanar-li: «Vulles dirnos, mossenyer, qual és aquell que deu romandre en aquesta illa. — Sant Brandan els mostrà quin seria aquell monjo qui havia de romandre endarrerit, amb una d'aquelles companyes; i aquell monjo en fou tot pensivol i concirós. El qual era un d'aquells tres germans qui darrerament anaren en seguici de Sant Brandan i eren fuits del cenobi, amagadament, amb peus clandestins i si-

gilosos. Acostaren-se a l'illa, la qual era planera, al nivell gairebé de l'aigua de la mar, sense pedres, sense arbres, sense herba, sense fulla i sense bri que el vent pogués moure. Molt gran i molt gentil era aquesta illa tota coberta d'uns com a grans de raïm madur; i d'aquests grans uns eren de groga color, com el topaci, i altres eren vermells, com la magrana, i altres eren blancs com la neu. D'una companya de gent a l'altra hi havia un espai buit, com un tret de pedra que llança hom. I cascuna de les companyes cantava amb una dolçor mel·líflua, i quan cantava la una, callava l'altra; i ninguna se movia del seu lloc. Quan una companya havia cantat un vers, l'altra reprenia cantant aquell vers mateix. I aquest és el vers que cantaven: *Ibunt sancti de virtute in virtutem et videbunt Deum deorum in Syon*. La companya dels minyons era vestida amb vestidures blanques d'una suau blancura d'ivori o de llet; la companya dels fadrins era vestida amb vestidures vermelles com la magrana; la companya dels ancians era vestida amb vestidures que havien l'apagada flama dolça dels topacis: I totes aquestes vestidures eren fetes a manera de aquells induments que porten els diaques per cantar l'evangeli. Quan els monjos errants foren a port, era la quarta part del dia; i una de les companyes començà de salmejar; i els salms que salmejaven eren aquests: *Deus misereatur nostri; Deus in nomine tuo salvum me fac; Credidi propter quod locutus sum. Laudate pueri Dominum*. Cantant alternament així s'estaven, quan se'n vengué un gran núvol, una aubaina càndida i tendra, com el somni de la Terra matinal, com la boira blanca qui entela sos grans ulls verds, oberts a la llum nova. El qual núvol embolcallà les companyes cantadores i les sostragué a l'esguard dels monjos meravellats. Vera cosa és que sentien el càntic aleshores aunat en un feix únic de veus melodioses, les quals cantaven: *Te Deum laudamus*, que muntava al cel, deliquiós, malalt de amor entre l'encens allanguit d'aquella boira vaga. Quan fou de jorn, la calitja es va espargir i se va fondre i l'illa romangué vestida de

frescor i d'auga. I aleshores els tres chors començaren conjuntament a cantar: *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo*. I fou semblant als monjos, que tenien un gran Anyell blanc el qual per ells era immolat. I el candor dels núvols matinals del sol ixent s'enrogia. I per Ell foren beneïts i de Ell se combregaren. I com combregaven un per un, cantaven tots els altres: *Hoc sacrum corpus Domini et Salvatoris sanguinem sumite nobis revertentes ad vitam oeternam*. I quan tots hagueren combregat de l'Anyell; la companya dels joves homs, aportaren als monjos un cove ple d'aquells grans que semblaven de raïm madur, i els digueren: «Portau d'aquests grans al bastiment que us seran d'utilitat. Emportau-vos-ne del fruit de l'illa dels forts homens, i deixeu-nos aquí el nostre germà, i els altres anau-vos-en en pau.»—En aquella hora, Sant Brandan cridà aquell monjo a si, i li deia: «Dona-n's tu la pau a nosaltres, i després veste'n amb aquests joves homens qui't reclamen. Sapies que en hora bona ton pare t'engendrà, puix ets estat digne de romandre entre els estols de gent benaventurada, pel gran mèrit de tes obres bones.» I aquell monjo amb devoció humil donà pau i comiat a sos companyons. I quan així ho hagué fet, dient: A Déu us encoman, l'abad va dir: «No recordes, fill, quantes gracies ens ha fetes Déu en aquest viatge? Veste'n en la pau de Déu i prega a Déu per nosaltres.» I així fou que el dit monjo partí en la joiosa companya dels fadrins.—Com fou hora de nona, l'abad comanà a sos monjos que aparellassin de menjar i li portassin un dels grans de raïm del cove, que volia veure aquella bella cosa acolorida. I veient-lo tan gros i tan feixuc, molt se'n meravellà i digué: «Mai no viu ni oí que en el món fos tal natura de raïms. Lo un gra es tan gran com l'altre, i tan pesant; només hi ha diferencia en la color de la pell de cadascun gra.»—Sant Brandan en rompé i n'encetà un, i la pell era dura com el couro, però contenia un suc, dolç com la mel, i de gran suavitat d'olor. I partí aquell gra en bocins i a cadascun dels monjos n'hi tocà un bocí del pes d'una onça. I cascú el menjà i en

tingué prou amb aquella onça, que no els va romandre talent de menjar res pus, en tot aquell dia. I així mateix ho feren per espai de dotze dies amb els dotze grans del raïm; i no menjaren cap altra cosa ni begueren i n'eren sadolls i sentien sempre seguit en la boca una dolça savoria de mel. Consumits dotze dies, foren consumits tots dotze grans. I feien via incansablement per la gran mar incerta.

XIX

AQUÍ VINGUÉ UNA AU MÉS GRAN QUE NO EL PAÓ, PORTANT ALS
MONJOS UN RAM D'ARBRE, FULLAT I FRUITAT

I s'esdevingué que les vitualles els falliren. Sant Brandan comandà els monjos que suportassin aquella abstinència en pau, segons el consell evangelical, no massa sol·lícits ni curiosos de ço que menjarien l'endemà; i preceptuà un dejuni de tres dies. Passats aquells tres dies, a l'hora terça, sobrevingué un ocell, volant, el qual era gentil de veure més que el paó, i major encara. Semblava que vengués de la part de l'illa, on ells eren estats, ço és, aquella illa de les tres companyes de gent tan gentilment abillades. Aquest ocell si havia en el bec un ram d'un arbre meravellós per la formosor de la fulla, per la gerdor del ram i per la gentilessa del fruit, ço és, un penjoll o manyoc de raïms molt grossos i cascun raïm tenia dotze grans, i l'un era gran així com l'altre, i eren de clara color, a manera de pedres precioses. I arribat a la nau aquest ocell, deposà el ram en la falda de l'abad atònit; i aixecà novellament el vol. Devotament l'abad Brandan lloà mossenyer Jesucrist; i a sos monjos digué aquestes devotes paraules: «Veis aquest manyoc? Alegrau-vos i confortau-vos en el Senyor Déu, el qual no abandona sos amics. Veusaquí que ric dinar ens ha tra-

més després del llarg dejuni. Lloau-lo doncs i regraciau-lo, com vosaltres sabeu.»—Dotze eren els raïms, que l'abad repartí als monjos, els quals tingueren per menjar dotze dies. I al terme d'aquells dotze dies, l'abad comanà a sos companys que dejunassen i pregassen. I tal com els fou manat, ells així ho feren.

XX

AQUÍ ELS APAREGUÉ UNA ILLA PLENA D'ARBRES FRUITERS
I ABUNDOSA DE TOTES BENANANCES

Al cap de tres dies, no gayre lluny, veieren una illa, tota poblada d'arbres afrenellats en gran i verda espessura, i tots eren carregats de raïms com aquells que havien menjat, d'odor i saboria inenerrables. Tots aquests arbres eren tombats cap a la terra, per la feixugor del gran esplet. Tot sol l'abad devallà a terra i digué a sos monjos que l'esperassin dins la nau. I vagà tot sol per l'illa. Tants i tants n'hi havia d'aquests fruiters que aquella clausura era un paradís. Gaiament els ocells cantaven, i llur cant era un esgranall de perles pures; i de veure eren bells com no pot imaginar l'hom, ni dir-ho amb paraules. Embriagat per la suavíssima bonança del lloc, oblidava-s Sant Brandan de tornar a sos monjos, els quals amb ànsia l'esperaven, i, alerta els ulls i llarg el coll, esguardaven si ja venia. I de tant en tant, a llurs narius, oberts i àvids, arribava, portada per l'oratjol, la carícia de la flaire errant, respir de l'illa benaventurada. Aquesta mica d'aura que'ls falagava els sentits, feia'ls oblidadissos del jejunar i del menjar i encara de l'ausència de l'abad llur, el qual molt s'era endinsat per la floresta: trobava belles fonts d'on belles aigües decorrien en riells musicals, vorejats d'herbes verdes, al tacte suaus, les quals tenien arrels molt llargues i blanques, amables al gust i de menjar gus-

toses. Havent l'abad trescada tota l'illa, per la verdesca odorant, volgué tornar a sos monjos i colli un ram amb totes les fulles i el fruit de la bella selva fructífera, i el donà a sos monjos dient: «Fills, bon estar fa en aquesta illa; perquè, devallau de la nau i atenda-vos i confortau-vos en Déu i fruim de tots els bens d'aquesta illa preciosa a on Déu ens conduí. I en ella romangueren quaranta dies i quaranta nits, passats els quals tornaren-se embarcar i se'n portaren dels fruits d'aquella illa tants com en pogué dur la nau. I aquest viatge que ara comença fou per ells de gran tribulació.

XXI

AQUÍ ELS APAREGUÉ AQUELL MONSTRE ALAT, GRIF PER NOM,
I UNA ALTRA BÈSTIA; I N'HAGUEREN PAOR

I mentres feien camí, veieren un gran ocell, molt lleig de veure, el qual ha nom Grif. Semblant era que vengués de lluny, contra la nau, i rabiós, que pareixia que els volgués devorar. Havia nom Grif, per ço com era meitat ocell i meitat bèstia. Tenia la boca oberta y els ulls oberts, i bufava. D'on, els monjos a l'abad, amb gran temor digueren: «Pare, com ho farem que semblant nos és que ve una mala bèstia alada per devorar-nos?» L'abad els diu: «No hajau temor de res. Déu ens serà ajudable, i ens en podrem defensar si a Ell plau.» El bec del grif era tort i les ungles eren tortes i ses ales com els coltells eren tallants. Mentres s'estaven els monjos en aquest parlament, ajuntà-s al monstre un altre ocell, qui portava un ram en la boca, i com fou a l'endret de la nau, deixà caure el ram del bec, i anà a tombar dins la falda de Sant Brandan. I xisclava i s'arremí de lluita amb el grif. I tan dura fou la baralla, que'l vencé i el matà, i anà cau-

re no gaire lluny de la barca. I l'ocell vencedor endreçà el vol vers aquell verd paradís d'on era vingut. Un dia varen destriar l'illa de l'abad Albeu on els calia anar per celebrar Nadal i Epifania. Així ho feren. I tornaren tot seguit a navegar, car repos no tenien mai, si no en les dites festes calendes, i quan, per atzar, tocaven a qualquna de les illes delitoses.

XXII

AQUÍ TROBAREN UNA MAR CLARÍSSIMA, EN EL FONTS DE LA QUAL HI HAVIA TOTA ESPÈCIE DE VOLÀTICS DEL CEL I BÈSTIES DE LA TERRA

Una vegada Sant Brandan havia de cantar missa en la nau, en el jorn festival de mossenyer Sant Pere, l'apòstol de les mans clavígeres; i ensemps amb sos monjos, veié una mar tan transparent i clara que els era semblant que no hi havia gens d'aigua, com fos que clarament destriaven tot ço que hi havia en el fons: gran diversitat de bèsties qui anaven per ci per llà, de les quals unes eren grans i les altres eren petites i els aparia que haurien pogut abastar-les amb la mà. Encara els era semblant que veien una noble ciutat, amb palaus cristallins i torrelles arborades. Les bèsties semblava que eren ovelles i cabres, porcs, cans, llops, bous, ases, lleons, brúfols, onsos, muls, dragons, liofants, gaceles, cèrvols. Veient els monjos que l'abad volia cantar missa, pregaren-li molt devotament que's volgués abstenir de cantar-ne no fos que les bèsties malignes qui eren al fons del mar no ho sentissen, i els fessen damnatge i tribulació. La faç de l'abad empedreïda, que mai no havia rigut, aquesta vegada s'amorosí del llampec vermell d'un somriure, tan fonedis, tan fugitiu que aviat sa cara tornà a la prístina immutabilitat. I aquestes paraules els digué amb una gravetat lenta: «Molta meravella em do com sou tan necis i tan homs de

poca fe. Apar que teniu més temor d'aquestes bèsties qui pasturen pels solatges de la mar profundíssima, que d'Aquell qui és Senyor del cel i de la terra i d'aquests avencs abismals i d'aquestes bèsties i d'aquests peixos. Si us esquivàreu d'aquella bèstia pèssima marina, que semblava que us volgués engolir, i del grif, i del peix jasó en l'esquena del qual fereu flamada i ell estava quiet, i de la mar i de la maltempsada de quaranta dies; i encara d'altres perills molt grans: bellament sereu escàpols d'aquest ramat de bèsties submarines que són, lluny de vosaltres, més de cinc milles.» Ço l'abad els va dir. I començà a cantar tan fortament com pogué, i lloava a Déu santament. L'alta veu robusta s'escampava pel mar solemnial, i feria els abims i arribava a les estrelles. I tan tost com començà a cantar, els monstres jussans alsaren al cap i anaren acudint al ofici, uns sota l'aigua, altres a flor d'aigua. Tan espessos eren com els mosquits que's posen sobre el vi. Cap d'ells no tocà la nau. Tants eren que on-se-vulla que els monjos mirassen, no veien més que l'extesa de les bèsties i l'extesa del cel: sota l'aplec monstruós l'aigua desapareixia. Com la missa fou cantada, totes feren gest d'anar-se'n. I la desfilada dels monstres marins davant Sant Brandan i sos monjos astorats durà vuit dies.

XXIII

AQUÍ TROBAREN UN BOSC D'ARBRES QUI IXEN DE LA TERRA I TORNEN
DINS LA TERRA, SEGONS EL SOL MUNTI O DEVALLI

Tan tost com hagueren passada la mar transparent, al cap dels vuit dies, l'abad cantà una missa. I encara navegaren tres jorns més; i al cap d'aquells tres jorns, trobaren una illa on era un bosc de plantes molt amargants, gentil de veure, i molt fullat, i molt florit i molt fruitat de diverses fruites, de les quals unes

eren grenyals encara i àcides, i les altres eren madures i mengi-voles. I aquest bosc tenia aital virtut, ço és, que al matí tan aviat com el sol eixia, sortien els arbres de la terra i a poc a poc anaven creixent, amunt, amunt, fins a hora de nona. En aquell punt, els dits arbres, mantenien, esbandida a la llum i a l'amorosa voluptat del sol, llur cabellera flonja, estarrufats i drets, sota el sol vertical, ni pujant ni devallant, ni inclinant-se ni decantant-se a cap banda, consemblants tots ells en fulla i en flor i en fruit. I tan tost com el sol començava a tombar-se cap a Ponent, començaven també els arbres a enclinar-se cap a la terra, a poc a poc, seguint el curs del sol, el qual quan era desaparegut en l'immensa gola vermella de l'occident, així mateix els arbres, ull-presos de la rossor del sol, ja eren desapareguts sota la terra. I és de saber que mentres el sol va sota terra, els arbres hi van també; i la terra no'n roman clivellada del soterrament d'aquells arbres, sinó closa com si res n'hagués eixit. Oi més, tota aquella illa és poblada d'herbes belles de veure, i ben olents. I en un altre indret de la dita illa hi ha arbres molt gentils i de color varia. I en el cim de cascun arbre rumbeja un manyoc de fruites, rodones i llises, d'una color meravellosa d'ésser vista. I eren set aquells arbres en redol, i eren parlants. I llur parlar sonava suau i cantant com un cloquer amb set clotxes. I allà prop hi havia set muntanyes i cascuna era de metall diferent; i hi havia set fontanes i de cascuna d'elles eixia un rierol: i l'un rierol era d'aigua, i l'altre era de vi, i el terç era de sang, i el quart d'oli, i el cinquè de llet i l'altre de mel, i l'altre finalment era de baume.

XXIV

AQUÍ ELS APAREGUÉ UNA ILLA, -SUTZA DE CARBONISSA I FUM,
LA QUAL ILLA ÉS DE L'INFERN

Una volta s'esdevenç que, bufant l'oratge de la banda de l'Aquiló, veieren una illa, de prop, la qual tota era plena de una ruïna de còdols i de roquissar, lletja de veure. No hi verdejava cap bri ni el vent estival no hi movia l'alegre copa de cap arbre. Era tota negrejant i eixordada de oficines de ferreria i tota encombrada de rodam i de martells i d'encluses i de falç i de seients de ferro i de trapans i de destrals. I dins de cascuna ferreria hi havia un hom mascarar i brut, com si en fos els mestre ferrer. I tots aquests ferrers batien l'enclusa amb cops eixordadors. Bategaven fort les fornals ardentes d'un negre foc espaventable. Veient l'abad aquestes coses, que eren tristes de veure i temedores, així a sos monjos parlà: «Dolent d'estar, mos cars fills, és aquest lloc; perquè no voldria acostar-m'hi, tota vegada que Déu me'n fes mercè.» Havent dit això; s'alçà un cap d'oratge violentíssim qui empengué la nau, incontrastablement, sobre la ribera desamable, d'aquesta illa, la qual era una gran muntanya, erecta i negra, sobre el mar. I oiren el buf de moltes manxes pantejants; i aquell bleixar conjunt sonava horrorós com un tro del cel. I oiren el batre espès de milia martells sobre les encluses sonores. El sant abad se signà i s'armà amb la senyal de la santa creu i va fer aquest prec humil: «¡O Senyor Jesucrist, feis-me escàpol d'aquesta illa, si en plaer us vel!» Havia dit això, quan arribà un home d'aquella illa, corrent cap a ells; era vell i tenia la barba molt llarga, i era tot ell negre, com la sutja, i era pelós i hirsut com l'erissó, i gitava fum pel nas i era tot pudent de sofre

i de petroli; i totduna que descobrí aquells servents de Déu tornà-se-n arrera cap a la negra oficina. L'abad senyà-s encara devotament, se comanà a Deu i va dir a sos monjos: «Alçau, mos fills, més alta la vela i remau més fort i anem-nos-en d'aquesta illa, que mal estar hi fa.»—I com va haver dit això, encara es presentà a la ribera un altre mal vell, i barbat, el qual duia en les mans unes grans estenalles i una massa de ferro ablamat, la qual tota espurnejava, així com espurneja el ferro bullent, tret de la fornai i sebolit en l'aigua. I com fou aribat a la vorera, llençà la massa i les estenalles contra els monjos; però a Deu plagué que no els va fer mal, i el cop anà a caure devés una milla més enllà, en l'aigua, sense naframent. I quan tocà l'aigua, començà l'aigua a bullir, com una olla al foc. I tan tost comparegueren a la riba homens negres i més homens negres, brandant cascun semblants estenalles i sengles masses roents, que llençaren contra els monjos. I s'expandí una gran fumera, pudenta i feixuga, qui endolà i torbà l'aire. I la mar feia remor de bull senglotant, com una gran caldera. I l'aigua de la riba tota era abrandada i cremant, de manera que semblavà que tota l'illa feia flama i fum. Tres dies, aquest incendi tenebrós durà. I mentres els monjos anaven vorejant l'illa eixordant i fumada, oien udols i vasta cridadissa de molta gent; i infestava-ls el nas una intolerable pudor. L'abad confortava els monjos fugitius i els deia: «Hajau fiança, mos fills, i no temor; car les armes de Déu són més poderoses que les armes del món. A saber heu, que som en les parts de l'infern i aquesta illa és una de les seues illes.»—Encara l'abad parlava, quan sentiren una veu qui sonava molt planyivolment i deia: «O sant pare, servent de Déu i son amic, prega per mi, miserable. Sapiés que jo soc aquí per força, i no de grat; i volenter amb vosaltres vindria, però no puc, ai las i dolorós! En mala hora fui nat en el món mesquí, el qual és ple d'enganys i tribulació. Estret so de tota part, i no sé qui és qui m'estreny, ni quina cosa! Turmentada serà ma vida d'ací en avant perdurablement.»—Els

monjos romangueren, d'aquests clams, fellonits i concirosos i invocaren la divina misericordia, que no'ls fassa anar mai al lloc de l'eterna dolor. Miraren vers l'illa i descobriren l'home planyivol qui feya el dol i plant el qual era menat al torment; i oïren unes veus qui deien: *Al foc, al foc!* I altres deien: *A l'aigua, a l'aigua!* I altres deien: *Pica, pica!* I altres deien: *Martell, martell!* I altres deien: *Corda, corda!* I altres deien: *Muira, muira!* *Muiren tots els nostres enemics, ço és, els servents de Déu.*—I en aquell punt tota l'aigua de la mar se començà a torbar i moure; i després s'ablamá i feia gran flamada i grans brases de foc. I l'olor de socarrim era gran, infecte mesclament de sofre encès i de oli de pedra. I per aquest fum i per aquesta pudor no sabien els monjos on eren ni sabien on anar. I encara sentien veus qui deien: *Rosteix, rosteix; bat, bat; talla, talla; sega, sega; estreny, estreny!* L'endemà, tot fent camí, aparegué als monjos una gran muntanya vers ponent, dreta en mig del mar, la qual, en la banda que mirava al Septentrió, se cobrí tota de núvols. I en aquesta illa, veien-s'hi diverses alimanyes, ço és, onsos, porcs, cérvols, cavalls, ases; i de la cuculla de la muntanya eixia gran fum. Volent així mateix esquivar aquest lloc, un cap d'oratge sobtosament, els empengué prop de terra. La ribera era escarpada i molt alta; i, del cim de la muntanya, decorria a la mar un riu de sang viva. Un dels monjos volgué eixir de la nau i saltà sobre una seca. I tan tost com hi fou, se senti pres, i començà, altes veus, a cridar i a dir: «Ai pare sant, en mala hora m'allunyí de la teua companya! Pres som i no sé per qui; i embargat de tornar a vosaltres! L'abad, sí, esguardava aquest monjo, i veia bé qui era qui l'havia pres, i veia'l menat per un home negre, amb els dimonis, al lloc del turment. I veié encara com fou engolit per la boca d'un dragó qui havia vuit caps. I aquesta vegada l'abad digué: «Ah, malanat mon fill! I perquè vares néixer? Par-me que a tal lloc ets vengut per culpa de tes males obres!»—Un vent fort allunyà la nau de la visió dolorosa, la qual navegà vers migjorn. La ruta

per estones s'anava asserenant. I al terme dels set dies, pogueren refrescar els ulls, sollats de les infernals negrures, en la blava regor puríssima del cel i de la mar.

XXV

AQUÍ ELS APAREGUÉ JUDAS, EN EL MAR, DALT D'UNA SECA

Set dies anaren navegant per aquella vasta serenor de la llum i de l'aigua.—Llum diamantina, aigua de crestell—quan petita i llunyana, sobre la planície equòrea, que començava a tremolar amb folleig d'onades, veieren una figura així com d'home assegut, dalt d'un penyal. I més enfora d'ell, havia-hi una vela, ampla com una xerxa, la qual era penjada entre dues forques de ferro, aletejant i drapejant, a l'aura i al respir del mar desert. I semblant era que aquest home fos per les ondes bressolat, com una nau desemparada. Altres monjos deien que no era home allò, sinó que era un gran ocell. I d'altres pensaven que era una barca menuda. I l'abad, oint tantes coses i tal desavinença, els respongué i els va dir: «Deixau-vos de raons, mos fills, i endreçau allà la barca a aquell lloc que veim i sabrem que cosa és aquella.» I quan hi foren prop, veieren que allò era un home tot núu i horridament pelós, i deformat dels altres homes, el qual estava assentat sobre una gran pedra. Les ondes de la mar l'anaven tãpant i destapant, i l'aigua-sal, per l'horror dels flancs peluts, regalimava. El drap, banderejant al pãlpit de l'oratge, vigorosament atupava els monjos pels ulls i pel front. Molt se meravellaren tots d'allò que veien; i Sant Brandan començà a parlar i va dir: «En nom de Deu totpoderós, i en nom de Jesucrist son Fill, i en nom de l'arcàngel Sant Rafel qui encadenà el dimoni en el desert, jo't conjur perquè'm digues qui ets tu, ni per quina causa aquí estàs. Sem-

blant m'es que fas aquí molt aspra penitència i que gran mèrit ne dèus haver. Dignes me si ets viu o si ets mort i fins a quant aquí te cal estar.»—Aquell monstre humà, enrocat, i inundat pel ritme altern de les onades respongué en eixa manera: «Jo som mort i no viu. Jo som Judas de Karioth qui mon pare vaig occiure a cops de pedra, i tinguí ma mare per muller, (mes no ho sabia) i vaig jaure amb ella llarg temps i n'haguí d'ella molts fills. I fui gran mercader i falsejava totes les mercaderies, i atresorava diners i donava diners a usura, i draps i blat. I fui gran lladre i encara fui apòstol de Jesucrist, el qual me feu reboster de sa companya i guardador de totes coses que li donava hom. I per ço que pogués nodrir mos fills que a una altra part tenia, Jesucrist m'otorgà potestat de pendre el deume de tota cosa, i que a mos fills lo trame-tés; i jo ho feia així. I per ço com Maria Madalena feu tan prodigiosa messiò i despesa de l'ungüent, amb el qual unguí el cos del Christ, embaumant-li el cap i els peus, un cap-al-vespre, en casa de Simó el llabrós, on portà el dit unguent que li havia costat trescents diners d'argent, que havia contats, un per un, sobre el taulell del perfumer, jo'n fui molt despagat i dolent pel deume que me'n pertanyia i no podia haver. I no'm sabia resignar a la perdua d'aquest deume; i fui resolució de cobrar-lo i fui pensament de traïr mon Senyor Jesucrist i lliurar-lo per trenta diners, i així cobraria el deume dels trescents diners, el qual havia perdut en la despesa del dit unguent. Mai no haguera cregut que aquest afer finàs de tan mala manera, ni que gens de mal n'hi hagués pogut esdevenir. Jo'm feya aquest pensament: Bé sabrà Ell, per la sua gran saviesa i virtut, esquivar-se gentilment de llurs mans. Aquest pensament m'enganyà. D'on quan jo viuí de cert que Jesús era condemnat de tot en tot per Pilat i que tenia de pendre passió i mort, fellonia n'haguí i tristor mortal de ço que li era esdevingut per ma culpa. I llencí aquells trenta diners qui ja'm cremaven les mans, i, altes veus, vaig proclamar mon pecat. Veient que aquesta confessió no'm donava conhort, així com home irat que

fuig a mal senyor, desesperat de perdonança, comprí una corda i a un arbre em pengí, així com hom amb els lladres acostuma. Aquesta mica-mica de consol que veis que tenc, no'l tenc per mon mèrit, sinó per especial mercé que Déu m'ha feta; ni aquest roc és per mi lloc de penitència i càstic, sinó lloc de perdó i d'alguna apariència de refrigeri, la qual cosa Déu obra envés de mi cascun diumenge, segons la multitud de les seues misericòrdies. Avui és diumenge, i per això, m'haveu trobat aquí. I m'apar que quan estic dalt d'eixa seca, som al paradís. Aquesta pedra rònega em dona més consolacions que no m'en donarien tots els delits mundanals junts, com ara, delicat menjar, jugar, ballar, cantar i bon beure, i amb belles dones folgar i trobar tresors devall terra i ésser sublimat en honor i senyoria. I tot ço és per la grandíssima paura que tinc de les crudels penes i dels turments que sofrec i que esper sofrir, ai las! aquesta nit mateixa, i tota la setmana que ve, fins a l'altre diumenge i totes les festes de Nostre Senyor Jesucrist i de la seua Mare dolça. Per amor d'Ella, Ell fa moltes gràcies a tothom, ço és, als vius i als morts. D'on sapiau que jo m'estic dalt d'aqueixa seca cascuna dominica i cascun Nadal fins al jorn festiu de l'Epifania, i al jorn sant de la Pasqua fins al compliment de la Cincogesma, i en les quatre festes de Santa Maria, la qual és Font i Flum i Mar de pietat; ço és, el jorn de la seua Nativitat, i de la sua Anunciació, i de la sua Assumpció, altrament dita Nostra Dona d'Agost, i encara el dia de Tots Sants. I jatsia que sigui en aquesta figura que'm veis, sabreu que jo crem tot, i som així com a plom roent en la fornal. I quan no som aquí damunt aquesta seca, de jorn i de nit estic en el negre cor de aquella muntanya negra, que veis, que endola de fum la festa de la llum. I encara sabreu que en aquella muntanya hi està Leviathan amb tots els seus cavallers, i tots pateixen penes diverses. Jo hi era en aquell lloc quan fou engolit el monjo, vostre germà, qui amb vosaltres navegar solia. I quan va caure en l'infern, l'infern va fer demostració de alegria gran;

perquè el foc s'aborà més i eixí més fum i s'escampà la bavarada més pudenta per la bàrbara alegria de l'infern. I així es fa cada vegada que hi entren les ànimes dels pecadors i el gran dragó boca-bandat les devora. Ja sabeu, doncs, qui som i perquè aquí m'estic i m'hi tenc d'estar fins al jorn del judici i en quina manera som infernat i cruciat amb Pilat i amb el rei Herodes, i amb Anàs i amb Caifàs els quals amb mi pateixen i em fan pagar el traïment que feu del cos de Nostre Senyor Jesucrist. Per tal com sé que vosaltres sou amics de Déu, de part de Déu, us conjur, el qual és honorat Senyor omnipotent i Redemptor del món, que us digneu pregar a Ell per mi, per ço que'm vulgui deixar estar aquí fins demà; que'ls dimonis no'm puguin menar a la llur heretat, que amb tal vil preu perdurablement he comprada.»—Sant Brandan així li respongué: «De ço que tu'm preguntes sia ço que Déu vol. Anit tu no sentiràs ninguna altra pena, fins a demà, al llevant del sol.» ¿I encara més li demanà Sant Brandan: «Vulles-me dir perquè estàs damunt aquesta pedra? ¿I de que et val aquest drap qui't venta? ¿Ni perquè ací estan aquestes dues forques de ferro?» Judas per semblant manera respongué: «Aquesta pedra es el guardó d'una bona obra que feu. Aquesta pedra és aquella que jo vaig posar en un clot, ple de fang, que hi havia en mig d'un camí, per ço que sense perill hi poguessen posar els peus aquells qui passaven pel camí; això feu ans que fos apòstol de Déu. Aquest drap que és aquí i em venta de lluny, és perquè jo'n doní un de semblant a un pobre masell, quan jo era camarlenc del Senyor, i per ço com el drap no era meu, mes sí era del Senyor i dels seus apòstols, m'està una mica lluny; i el vent que fa no'm refriegera, ans el seu bandereig m'assota sovint. Les forques de ferro que veis són aquelles que vaig donar als preveres del temple de Salomó per...»—Així parlava Judas quan la llum minvant del jorn qui sobre la mar s'aclucava, sobtosament s'entenebrí amb una espessa voladúria d'ales. Del lleig esbart nocturn, la pedra i el precit qui estava dalt la pedra, en foren de tot en tot coberts. La

multitud alada, tota quanta, s'arremolinava en torn de Judas, i deia fort i amb veu de plant: «Allúnyat depressa de nosaltres, o servent de Déu, i del lloc on estàs; car, nosaltres per causa de la teua proximitat, no ens podem acostar a aquest company nostre, el qual és damunt aquesta seca, ni ens en podem anar, si tu no te'n vas prest. I no som gosats de comparèixer davant la faç del nostre Senyor Llucifer si no li presentem son gran amic Judas, el qual traí el Senyor dels Senyors. Ver és que tu ens has frustrada l'ocasió de fer presa en ell i de donar-li els cops de dent i mossegades que havem en costum de donar-li. No li sies aquesta nit ajut ni valença, jatsia que ell t'ho haja pregat.»—L'abad feu de resposta: «Jo no el defens, però el Senyor havia consentit que ell aquesta nit tingués gracia i fos de vosaltres defensat de qualsevulla pena i mal que li volguésseu fer.»—I talment contestaren-li els dimonis: «¿Com pots tenir voluntat d'aidar-lo, enc que te'n haja conjurat en nom del Senyor, sabent que ell traí el Senyor?» L'abad digué amb imperiosa comanda: «En nom del Senyor Jesucrist jo us conjur que no li fasseu cap mal, aquest vespre.»—Sant Brandan tota aquella nit perseverà en oració; i els dimonis no gosaren tocar-lo. Passada la nit, a sol ixent, el sant abad comanà a sos monjos que arborassin i metessen vela alçada. I tan tost com recomençaren el camí, d'una gran multitud de dimonis, semblants a minyons, petits i tenebrosos, la faç del abim fou coberta. I tots cridaven i deien amb veu molt dura: «Veste'n en mala ventura, enemic nostre, servent de Déu. Maleït sia ton viatge; i la teua arribada i el teu departiment, i maleïtsian tots els teus camins per terra i per mar. Tots aquests blasmes et deim per ço com el nostre príncep, aquesta nit passada, fortament s'és enujat i ens ha fet turmentar molt asprament per ço com no li hem portat aquest maleït catiu, que la teua pregueira defensava.» I el sant abad així els respongué: «A mi no'm podeu noure amb les vostres malediccions, i jo a vosaltres sí que us puc noure. Aquell qui us maleesca, sia beneït.»—Respongueren li

els dimonis: Sapies que serà redoblat el patir d'aquest Judas maulaurat, durant set dies, per ço com tu li has valgut aquesta nit passada.—I l'abad talment respongué: No teniu tal potestat ni vosaltres ni el vostre príncep; ans serà ço que Deu voldrà. Per la superbia vostra i per les vostres menasses, us man, en nom del Senyor Jesucrist, a vosaltres i al vostre príncep, que no el fassu patir més del que acostumau.—Així manant el sant pare, i els dimonis repugnant, la barca s'allunyava, fins que's feren fonedissos, en la remota verdor marina, la pedra i Judas qui era dalt la pedra, al qual amb insolent gatzara i soroll a l'infern se'n menaven. I Sant Brandàn seguia navegant cap al mig-dia, lloant Deu devotament.

XXVI

AQUÍ TROBAREN LA COVA DE SANT PAU EN UNA PETITA ILLA

Al terç dia que navegaven, aparegué'ls una illa petita dins el mig jorn. Tan tost com els monjos la veieren, començaren a remar fortment per arribar-hi. I quan ja hi eren prop, Sant Brandan, compatit del greu afany els va dir: Fills, no us vulgueu així fatigar ni els vostres membres cansar, que prou lassitud sofrirem desde que ens eixirem del monastir. A saber haveu que set anys seran passats, aquesta Pasqua qui ve, que començarem el pelegrinatge vers la terra de veritat i de promissió, ço és, l'illa dels Sants. Aviat veurem complit el nostre desig, perseguit amb tanta llonganimitat i per tal enderivell i tan greus errors de navegació, per les senderes inescrutables de la mar; i després sans i saus retornarem al monastir. Encara abans, s'és mester que trobem i vegem Sant Pau ermità, servent de Deu i home espiritual, el qual setanta anys fa que mora en aquesta illa, per fer penitència, i no

ha menjat res cuit al foc de quaranta anys ençà, ni ha portat vestidura sobre son cos. A saber haveu, que els trenta anys primers fou maravellosament nodrit per un peix de la mar, que el Senyor cada tres jorns li trametia.»

Inaccessible i esquerpa de ribaltes era aquesta illa, i en treball i afany s'estaven els monjos, cercant port per pendre terra. Aquesta illa era una montanya alta, amugronada i rodona, el cim de la qual era núu, sense herba i sense arbres. Tant i tant voltà la nau, que a la fi trobà una cala molt estreta; tan estreta que la nau apenes hi pogué enfonzar el bec. Anar per la dita muntanya era perillós; i Sant Brandàn digué a sos monjos: Esperau-me aquí i no us en aneu fins que jo sia tornat, que a vosaltres no és lícit venir-hi ni torbar la soledat inviolable d'un penitent, sense la seua llicència. Es aquest Sant Pau que us he dit. D'ençà qu'ell s'està aquí mai no ha rebuda la visitació d'home nat; jo seré el primer; i, si tant és que sia possible, vosaltres amb mi també el veureu.—I començà a muntar, rost amunt del puig, i els monjos dins la nau l'esperaren. Quan el sant abad fou arribat al cim, començà a mirar per tot arreu, i veié dues esplugues, ço és, dues habitacions devall terra; i l'una espluga era orientada vers el llevant i l'altra vers el ponent. Devant l'espluga orientada a llevant sí hi havia una bella font; d'una clivella de penyal rajava el fil d'argent de l'aigua viva, gemegós i fràgil, el qual després de alegrar un rierol brevíssim, s'escolava en la gola negra d'un avenc. Quan Sant Brandàn fou prop de l'espluga de la banda de llevant, eixí a la boca de la caverna un ancià, qui li sortí a camí i li digué aquest vers de salutació: *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum*. Entengué Sant Brandàn el misteri d'aquella salutació, i tornà arrera a la nau a cercar sos monjos per ço que ells poguessen veure aquelles extranyes coses i meravelloses, i de la penitència del servent de Deu en fossen exemplificats. I com tots foren al cim, davant la bauma on vivia el solitari, aquest eixí i un per un els donà pau a tots i a tots per llur propi nom anomenà, i digué:

Siau els benvinguts! En oir els monjos aquestes paraules, i en veure aquell ancià tan aspre de cabells i de barba i de pels blancs i de pels llargs, fortament se'n meravellaren. Altre vestit no portava, sino la garrigosa horror d'aquesta cabellera i aquesta barba que, en ròssec de boscuria secular, arribaven fins a terra, darrera de la qual no més apareixia l'esguard viu, la punta diamantina dels ulls. La boca i el nas eren desapareguts en la selva selvatge. Ses mans eren ganxudes així com a peus de gall, per la horrorosa llargaria de ses ungles. I a manera de les besties no portava sobre la pell, sino aquella vegetació de pel, hirsuta i blanca, com un roure nevat. De contemplar aquest magnífic solitari, Sant Brandàn s'entristí i a si mateix amb muda veu parlava: Ah las, mesquí! jo qui duc sobre ma delicada pell, hàbit tou de monjo, qui m'afalaga el cos i me l'escalfa! I encara sota mi i sota mon manament hi ha monjos qui porten el mateix hàbit i professen la mateixa orde! I creia, amb això, fer penitència i plaure a Deu. I ara he trobat aquí un veritable servent de Deu, el qual és home com els altres, mes és en divers estament dels altres, pel lloc on viu i per l'hàbit que porta. I jatsia que molt vell, per llargs anys ha viscut en el clivell d'una pedra, com l'eriçó, i no beu vi ni menja pa ni toca cap vianda al foc cuinada i encara es bell i fresc i està sa i net de cos i d'ànima, florit d'anys antics, com un amatller de gebre.—I mentres aquestes coses d'humilitat pensava, el solitari li digué: O Sant Abad i reverenciabile, bé deus ésser alegre i consolat en Deu, veient i coneixent i remembrant tantes meravelles com Deu t'haurà mostrat en el tan llarg pelegrinatge i és ben segur que Deu t'haurà fet veure coses de prodigi singular que a ningú més del món haurà mostrades. De veure'm a mi, conceberes pensament que no eres digne de portar hàbit monagal. Aquest sentiment teu és de bondat i de humilitat excessiva. Sapies que tu ets monjo i encara més que monjo, puix la majoria dels monjos no treballen, pero tu en treballs variats t'exercites, i endures aspres fatigues tot dia, amb les mans remant, amb el cor cor i amb la llengua orant, i

amb el pensament sol·licit abrigant els monjos qui amb tu naveguen per ço que arribin a port de salvació. No sabs que tu ets anat set anys complits per la mar, ara d'ací ara d'allà, sostenint paüres greus i tribulacions? D'on la teua vida és bona i útil i santa i justa. I jo, ai las catiul aquí m'estic d'alt d'aquest roc, com un ocell, com ha costum de fer el corb. I per tal com vaig núu i no res em cobreix la cara sino mos cabells i ma barba i les cerres de l'esquena, a manera d'un ors, és cosa de paura veure'm.»

Aquí Sant Brandàn, amb humilitat graciosa, demana-li com havia nom i de quin orde monàstica ell era estat abans de fer aquesta penitència. El solitari respongué talment: Mon nom és Pau; i jo de ma minyonia ençà fui nodrit en el monastir de l'abad Patrici; el qual fo sant hom. En aquell monastir vaig estar-hi cinquanta anys i era mon ofici guardar el cementiri i el claustre dels monjos; com ells morien, jo'ls soterrava. Un dia s'esdevingué com jo estava en aquell lloc i deia mes oracions, que'm vengué a trobar el meu degà i me va dir que un dels monjos germans era mort i que era mester que fes una sepultura per enterrar-lo i me mostrà el lloc on l'endemà havia de cavar-la. I com la nit fou vingué, aparegué-m un hom ancià que jo no coneixia i me va dir: Germà amic, jatsia que el degà t'haja manat cavar ma fossa per sebollir un mort, tu no la cavis per ço com aquell lloc que t'assignà és d'altri, encara que tu ho ignoris.—Jo'l mirava i no coneixia qui fos ell, i li vaig dir: Mon pare, qui sou vos? Ell me respongué: I què és això, que no'm coneixes? No som jo Patrici, el teu abad? Jo vaig respondre: A mon abad bé'l conec; i si fosseu vos, bé prou que us coneixeria! Com sou Patrici, si no ho semblau? I ell encara digué: Sapies que jo som Patrici; i tu no'm coneixes per ço com som mort, i no viu. Ahir vaig passar d'aquesta vida i ja no som d'aquest món. Bell estar hi fa en l'altra vida, perquè jo'n som ben content. Bé ho saben tots els altres monjos. Albeu te d'ésser l'abad, i serà bon hom i de santa vida i amic de Deu. I encara més em va dir: Aquell lloc senyalat pel teu degà

per cavar-hi una fossa, si és el meu i de mon cos; pero altres l'han de cavar i no tu. I dic-te ço que als altres no ho digues. A saber has, que no plau a Deu que tu estigues més temps en aquest monastir ni en aquest ofici, i demà al matí faràs ço que ara et diré: Com matines seràn resades, en nom de Deu ves-te'n a la vorera de la mar, i allà trobaràs una barca menuda amb tots sos aparellaments, i hi entraràs dintre en nom de Deu, i deixa-la anar on Deu vulgui. Ella, en pocs dies, te conduirà, per la virtut del Sant Esperit, a aquell lloc on tu deus fer aspra i dura penitència. Allà moriràs, quan Deu volrà. Aquell lloc és molt solitari i extrany de veure, i té prop el paradís terrenal; i moltes coses del paradís terrenal veuràs que't seràn de gran consol. Està segur de que hauràs final salvació. I tens apariat un lloc molt delitós i bell on seràs introduït en l'altra vida.» Quan m'hagué dit això, ja no'l viu pus ni me'n recorda de com se departí ni a quina banda anava. Perquè, jo romanguí tot concirós i pensiu, tota aquella nit; i l'endemà, en complir el manament de l'abad Patrici, no fui peresós ni lleugiós. Me'n aní a la vorera de la mar i hi trobí una barca molt menuda amb sos rems i amb ses veles teses. D'aquesta manera, en nom del Pare i del Fill i del Sant Esperit, així com m'havia comanat mossenyor l'abad Patrici, entrí en la nau, i cert de les paraules que m'havia dit, em vaig confiar a la mar incerta. La nau partí del port. Vaig pendre un rem en cada ma i comencí a vogar vers aquella part on la proa apuntava, ço és, vers les partides de llevant. I la nau, abandonada a lloure i empelagada, em portà primerament per unes aigües verdes, després per unes aigües roges i finalment per unes aigües traluzents de diamant. Tres dies fui com encegat per l'esplendor de les vastes aigües lluminoses. I trobí un puig rodó i alt, que arborava dins el cel seré l'arduitat de sos flancs coberts de boscatge; ço és, aquest puig on som. Volenterosament la nau se'n entrà per una cala estreta, on prenguí terra. I a Deu m'encomaní, i doní un cop de peu a la barca, la qual partí, ben aviat, vers aquella part d'on era venguda. Jo em vaig

posar a trescar l'illa, la qual en set jorns l'haguí trescada tota; i al jorn setè muntí en aquesta cima, on hi ha el planell i l'alt bellveure i les dues esplugues i la magra font. Vaig escollir, per habitació, aquesta balma oberta a llevant, i en pendre'n possessori en nom d'Aquell qui dona un cau a les volpelles, vaig dir aquells mots del Salmista: *Aquest és mon repòs perdurablement; en aquesta cova habitaré perquè l'he escollida.* El primer dia que hi era entrat, vaig estar-m'hi fins a l'hora nona; i com fos que tenia fam, vaig sortir a fora i comencí d'esguardar a mon entorn. Llunyana i petita vaig veure que s'anava acostant una nau, la qual corria cap a la ribera, i allà s'aturà. Ningún mariner no la comandava; ans em donà de parer que hi havia dintre una bestia; perquè jo, a grans gambades, devallant del cim, vaig correr a la riba i coneguí que la bestia era un peix el qual tenia quatre peus i estava dret sobre els dos peus de darrera; en la boca portava un foguer i amb els peus de davant un manat d'encenalls i d'herba, per esca del foc. Jo, veient això, comencí a pensar aquella cosa què significaria. I mentres aquest pensament me tenia en treball i en perplexitat; el peix saltà a terra, àgil i viu, i començà a caminar per la vorera, penidç amunt, cap a l'espluga; i quan fou al davant de la porta de l'espluga, llansà totes les coses a terra; i començà a cuetejar, així com peix fora de l'aigua i a moure convulsivament el cap i la coa, i morí. Jo'm vaig pensar que era Deu aquell qui'm trameté l'extranya missatgeria; i em semblà que havia d'encendre foc i coure aquell peix i menjar-lo. Així com deu me significà, així fou fet. Dels tres bocins amb que el peix fou partit, vaig menjar tres dies. Al dia quart, quan ja no tenia romanalles ni relleu del peix, a hora de nona, viu acostar-se aquella mateixa nau, la qual a ma fam, com l'altra vegada, puntualment provei. De aquesta manera, Deu, durant trenta anys m'alimentà. I en aquells trenta anys mai no haguí set, sino el diumenge a l'hora de terça. En aquesta hora, sota el broll de l'aigua-viu, havia-hi una copa de crestai, la qual era plena d'aigua, que jo bevia, amb acció de gra-

cies. Aquell bé de Deu regava l'eixutor de mes entranyes àrides, qui no tornaven a sentir set fins a l'altre diumenge a hora de terça, quan la copa novellament comparèixia. Passats aquests trenta anys, Deu m'envià altre manteniment, del qual no us en diré cap paraula.—I havent dit això, donà-ls comiat i afegí: Seguiu, si us plau, el vostre viatge; car ben tost hauràn compliment els vostres incansables desigs, qui del monastir us tregueren. Anau-vos-en que jo tinc de dir mes Hores i recitar més oracions. Deu sia amb vosaltres. Amen.

XXVII

AQUI ELS APAREGUÉ UNA ILLA EN LA QUAL CASCUN ANY CELEBRAVEN
LA «CENA DOMINI» I EREN VISITATS PEL PROCURADOR

Com fossen totes aquestes coses passades, l'abad Brandán no volgué pus trescar aquella illa; ans tornà-s'en a la nau amb sos monjos i hi entrà dins i començà a navegar amb vigoria. I a Deu plagué que al cap de pocs jorns, un vent el conduí a illa on ja eren estats altres vegades. Allà hi havia aquell fontanal tan bo, del qual havien costum de treure l'aigua i omplir-ne tots els vassos pel llarg viatge. I passades les festes pasquals, el procurador dels pobres, el qual era amb ella, segons l'anyal usança, talment parlà a Sant Brandán: O senyor pare, entrau en nau ivassosament amb els vostres monjos i ompliu els vaixells d'aigua d'aquesta fontana.

XXVIII

AQUI EL PROCURADOR DELS POBRES DE CHRIST S'AJUNTÀ ALS
MONJOS I ELS MENÀ AL PARADÍS I S'HI VA ESTAR AMB ELLS

I encara digué més el procurador: Jo vull ésser el vostre companyó, i menar os vull i conduir a aquell lloc on teniu voluntat d'anar; car sense mi, no podrieu mai trobar la terra vertadera de la promissió dels Sants. En veritat, jo sé que a Deu plau que vingui amb vosaltres per donar-vos endressament i portar-vos, d'ací d'allà, per aquell paradís de les delícies, lo qual Deu ordenà en la terra, al bell mig del món, i hi allotjà Adam, el primer home, i feu-lo guardià i senyor de tot ço que hi havia dins, exceptat un arbre que Deu volia per Ell: tants n'hi havia donats dels altres, que bellament li hauria pogut guardar aquell per Ell; emperò no ho feu.—Ço digué el procurador.

L'abad muntà a la nau amb aquest home i els seus monjos. I com ell entrava en la nau, el darrer de tothom, tots els ocells d'aquella illa, petits i grans, ajustaren-se a la ribera per el comiat. D'una randa d'ales viva era plé l'aire, i d'una lleugera tremolor de vol; car els uns voleiaven, esquius i lleus, i no eren gosats de posar-se; altres, vinclaven els rams amb llur alada lleugeresa, espessos a manera de fulles, mig florint i mig volant, aixerits i brunzents i arraimats. I tots començaren a cantar meravellosament i a la una; i d'aquella cantoria tothom n'era joiós i consolat, i no els bastava cor per abandonar la ribera alada i sonora. I el bon home insistia en dir: Isau veles i anem-nos-en a la bella ventura. I com començaven a desplegar veles, arribà encara un gran esbart d'ocells blancs com la neu, i uns eren menuts menuts com a mosques, i altres una mica més grans com abelles

i altres encara més crescuts com les buscaroles; i volaven i revolaven, i muntaven i devallaven, sense aturar ni repòs, i cantaven a manera d'homes i de dones i d'infants i suavíssimament deien aquests versets: *Dominus prosperum iter faciet illis in tempore et implebit desiderium illis; spes omnium finium terrae et in mari longe; loctamini in Domino et exultate, justi, et gloriamini omnes recti corde. Gloria Patri et Filio etc.* I cantaven alternant aquests versets en tal manera que quan cantaven els uns, romanien callats els altres. Finit aquest cant preciós, Sant Brandà i aquells qui amb ell eren, començaren de navegar fortment cap a llevant; i quan els veieren partits, els ocells així mateix se'n anaren. I la nau errant tocà un dia la ribera i entrà en el port de aquella illa, on sojornava el procurador. I en entrar-hi tots començaren a cantar *Te Deum laudamus: Te Dominum*. I el procurador fou el primer d'eixir de la nau i de saltar a terra, i detràs d'ell tots els altres monjos. Quaranta dies s'estigueren en aquella illa del procurador, el qual copiosament sadollà de totes coses bones i els acompanyà per totes aquelles riberes, d'on era el guardià, i els mostra tota quanta cosa hi havia plaent de veure. La bella aigua decorrent, entre l'herba verda que s'abellia a sa carícia lliscant, passava cantant sa fresca cançó rodoladissa. El cel, aquí, més rioler i ample, vestia el camp de una claror purpúrea s'enflairava l'ambient d'odor d'estepes i garriga i de terra flonja, humida i núbil. Mesclaven els balsàmics alens la sàlvia i el romaní, la menta i les violes, la murta i els lliris. Sospiraven perfum, adés-i-ara, els tarongers deliquiosos. Els fruiters hi eren agegantats, esponerosos salvatgement, i de totes maneres; i en les branques llurs, en companyia i pau, regnaven ensems la primavera en flor i l'autumne d'or. Eren perennalment poncellats i fruitats i fullats, pruneres i pomers. A la vora dels torrents, codonys autuminals i cireres de maig mesclaven sang amb ivori. Els préssecs i els albercocs, mostraven entre la verdor, llurs galtes odorants i vellutades. Els garrofers rodons, sota la volta immensa de llur branca, abraiga-

ven els castanyers hirsuts, rodons felinament i estarrufats. Del pas dels monjos estranys en fugien esquivament les bestioles. Sospe- ses d'un fil d'or, espaumades de l'embriagament, dins la voluptat del sol tebi i dels aromes, gronxàven-se les tarantes, que en veure els viatgers s'enfilaven branca amunt. Corrien a amagar-se els grills, que amb llur monocordi nocturnal, fan la soletat sonora. Els rams eren plens d'ocells, qui dulcifluament cantaven. Si altre paradís no hi hagués, sino aquest dels ocells cantant, ja a bastament seria per emparadissar i beatificar aquell qui'ls sentís. Les perles de música que esgrana el rossinyol, la veu d'argent i seda de la merla, ni el doll de notes roents de l'alosa, dard de llum, al càntic d'aquests ocells paradisiacs, no podria hom comparar.

XXIX

AQUÍ COMENCEN ELS MONJOS D'ENTRAR EN LA CONTRADA
DEL TERRENAL PARADÍS

Passats els quaranta jorns, quaresma de delícies, el procurador menà els monjos a la nau i els digué que hi entrassin i s'embarcà amb ells. Navegaren fins al sol post i sentiren-se envaits i embolcallats d'una aubaina tan densa que l'un no podia veure l'altre. En poca estona, aquella boira impalpable i subtil començà a estremir-se i s'esquinçà en mil vels flotants; dispersió de núvols llanosos davant la faç i l'aüc del vent. Aquell cap d'oratge degué esbataranar les portes del Cel, qui, sobre els caps llurs, portejaven tronadores. I d'un cinzell de llamps frequents era cenyida la fos- cúria dels horitzons. I encara aquell crespuscle imaginós infantava follament núvols i més núvols, ciutat de foc, amb murs d'aram roent i amb torrelles de flama. Per arribar a la ribera benaventurada calia travessar aquell camp incendià i flagrant on imperava

l'Esperit de les Tempestes. I San Brandàn endressà a sos monjos aquest bell sermó: «En la profunditat d'aquella conflagració, és l'illa preciosa que anam cercant, ara fa set anys complits. I per ço com sou estats fermes en la fe i amb paciència heu endurat tan llargues tribulacions, Deu vol consolar l'incansable desig i al nostre viatge errívol posar terme. Experimentat haveu com per moltes maneres de treballs i de malenances va hom al paradís, altrament anomenat, reialme de Deu. Per cap altre camí hi pot anar hom, sino per aquest camí de les angoixes corporals i espirituals. Així hi anaren els sants i les santes de Deu. A saber haveu que les coses estranyes de veure i de creure que fins ara plagué a Deu mostrar-vos, no són res en comparació d'aquelles que encara veureu, en la noble Terra de la promissió dels Sants, que Deu ha promés donar a tots els feels qui moriran en estament de gracia i en via de salvació. Per això escrigué Joan l'Evangelista: *Benaventurats els morts qui moren en el Senyor; per ço com les obres llurs meritoriament els segueixen i trobar-les han en l'altra vida, qui no haurà mai fi.* I aviat veureu la prova d'aquella dita que digué David en un verset: *Beati qui habitant in domo tua, Domine.* I Deu mateix va dir quan anava pel món, plé de gracia i de veritat, vestit amb la tràbea d'aquesta mortalitat corpòrea: *En el casal de mon Pare, hi ha moltes mansions.*» Aquestes paraules digué el sant abad i encara moltes d'altres, puix per espai d'una hora durava el bell sermó. I la nau anava caminant cap a claretats sempre creixents, i els monjos contemplaven un sol nou i unes estrelles noves, més grosses i més vives, com brillen més els estels del nostre cel, després que els rentà la pluja. I veieren els set planetes vagar per aquell cel nou, tots nets i clars. I veieren una gran clariana, en comparança de la qual, la llum del nostre sol, era dol i fosca. I com més anava la nau, més bell se mostrava el cel i l'aire era més clar i més lluminós el dia. Ritmicament, en ondes blanques, a l'olfacte dels argonautes sants, arribava l'efluvi dels vergers inviolats i l'ocellada concordant de les intactes riberes

pròximes. D'aquell plaer errant cuidaven a defallir; i l'esperit més àgil, per gran amor de la Terra promesa, era anhelant d'eixir de la feixuga presó del cos. Quan la nau, amb son bec, tocà l'arena rossa de l'illa de la Promissió dels Sants, els monjos amb gran reverència lloaren Deu i entraren cantant aquest himne: *Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.*

XXX

AQUÍ ELS MONJOS DESEMBARCATS TROBAREN ELS DOS PROFETES
HENOC I ELIAS I PARLAREN AMB ELLS EN EL PARADÍS DE DELÍCIES.

Vagant sota els ombratges odorants dels grans sapins i cedres, polsats per una aura melodiosa, com un vol d'àngels, per una praderia, dolça al peu, florida de safrà; en solaç i conversa, de dos en dos o de tres en tres, trobaren els monjos, Sants i Santes, qui els feyen una graciosa salutació. Tots ells eren bells de veure i polidament abillats. Pero ningun d'ells els va dir res, sino Henoc i Elias, els quals eren vilment vestits, amb grosses vestidures de sac, a guisa d'ermitans. I de veure els monjos advinguts, molt s'alegraren, i els saludaren afectuosament i els demanaren de noves. Sant Brandàn, el capitost de l'expedició, duc i guia dels monjos navegants, els respongué i els va dir com eren partits del cenobi, per gran amor enyorívola de la Terra de promissió, i com en aquell viatge septennal havien trobades malenances i ventures. I el mateix abad els demanà qui eren ells ni qui era aquella altra gent qui per allà vagava. I el més ancià d'ells dos i el qui portava el sac més gros, obrí la boca a semblant parlament: «Nosaltres dos som profetes: aquest és Elias i jo som Henoc. Dret, en mig d'una plaça, abans que el diluvi fos, jo predicava al poble i el sermonava de la fi del món, i li explicava com Deu havia comanat a

Noé que fes l'arca per ésser ell i sa família escàpols de la pluja i del devassall de les catarates imminents. I moltes coses bones encara deia. I veus-aquí que, arribat el temps, un jorn, dementes al poble incrèdul predicava, forem sobtats de llampegueig i trona-dissa; i jo, així vestit de sac, com me veis, oï sobre ma testa esclafir un tro fortíssim, i em vaig sentir abraonat no sé per qui, i em viu portat en aquest lloc, i fou-me dit: Estigues aquí, fins a tant que vindrà l'Anticrist, el qual, voldrà raure de la faç de la terra la fe del Christ, amb sermons i amb miracles, amb benanances mundanals que prometrà, i amb turments que farà patir. Llavors tu novellament seràs tramés al món, i el convenceràs de falsetat i de pecat el reptaràs, i amb ell lluitaràs baronivolment i retràs a Deu testimoni, remembrant el Vell Testament.»

Quan Henoc hagué dites aquestes coses, callà; i Elias digué: «Jo som aquell gran profeta, del qual, en molts indrets i bells, parla la Escriptura. Ja feia temps que el món era estat renovellat, i eren ja ben eixutes les aigües del diluvi. Un dia jo predicava, voltat de poble, i sobtadament vingué del cel un llamp engegador i jo'm senti arrabassat per sa hurpa de foc i emportat en el tro de ses ales crepitantes; i deixat en aquest paratge noble; i fou-me comandat que d'aquí no'm departis, fins a tant que Deu trametrà el Fill de la perdició, el Dragó de Babilonia, ço és, l'Anticrist; el qual molts profetes profetaren, i noresmenys Sant Joan l'Evangelista en l'Apocalipsi. La qual és una visió que li aparagué, quan estava transportat i esbaleït la nit de la Cena del Senyor, per la greu fellonia que n'hagué, quan oï que Judas lo trairia. Vius i sans nosaltres dos, amb aquestes mateixes vestidures de drap vil, aquí estarem fins que el dit temps de la vinguda del Anticrist sia arribada. I del temps ençà del nostre transportament, no hem menjat ni begut res, ni dormit; ni hem tornat a veure fosca ni hem tinguda malaltia ni qualsevulla altra cosa desplaent. Sempre és de jorn clar, com ara veis, i el temps sempre és temperat, ço és, primavera. I no ens reca gens d'estar-nos aquí tan n'és l'estatge delitós per

l'aire pur, per les pedres precioses, per les herbes balsàmiques, per les flors odorants, per les aus cantadores qui mai callen. I tals serem el dia que d'aquí ens partirem, com erem el jorn que hi arribarem. I no serem més vells ni més febles, i no perdrem un cabell del cap ni un pel de l'esquena. D'ençà que nosaltres som aquí, altres pelegrins són arribats i s'hi varen estar fins que a Deu va plaure. Vosaltres haveu d'estar-hi quaranta dies, i no pus. Anau i vejau ço que us placia.—Els monjos se'n anaren, vagant sense camí cert; trobaren belles fontanes molsoses qui infantaven rius, i rius qui en mil rierols se'ndepartien; frescors opaques i belles valls, per on corrien, lliscant amb peus d'argent, els flumicells reguívols. El procurador acompanyava-ls per tot arreu. Pero els monjos tenien desig molt viu de veure l'arbre d'on Adam collí la poma, ço és, l'arbre de la ciencia del bé i del mal, l'arbre de la vida. A Deu no plagué que el veiessen. Ni fam ni set ni són no sentien, ni ninguna altra cosa que els fos desplaer ni enuig. Vera cosa és que un dels monjos volgué gustar, mes no per set que hagués, l'aigua d'aquelles fonts; i en trobar una font ja bevia de l'aigua. L'aigua que bevia, de continent s'evaporava en suor, que per altre conduit corporal no eixia. I encara tocava aquelles herbes suaus qui li embaumaven les mans i palpava la seda viva de les flors i les fulles dels arbres meravellosos. Camina caminaràs trobaren una bella selva espessa d'arbres. Central i immens senyorajava aquella forest, un arbre insigne, de fulles blanques com la neu, daurat i carregat de fruites grogues. I en el cim d'aquest arbre hi havia un enorme plomall, ço és, un ocell grandióss semblant al paó en el coll i en la cua i en les ales; pero la grandaria era deu voltes major. I cantava amb sobirana dolçor un càntic més dolç que la mel i la bresca. I el seu càntic era de veu humana i de versicles de salm: *Quis similiter tui, Domine Deus, quis similiter in virtute est qui faciat magna opera virtutis tu solus qui regnas in aeternum.* I aquest altre: *Beati qui te viderunt et electi sunt in salutari tuo.* I en havent finat el càntic obri la gloria fabulosa de ses ales, i volà a l'altra

banda del riu. Avençaren encara els monjos seguint el solc enlluernant que obrí amb son vol l'ocell xepollejant de pedreria. I arribaren a un bosc fullat de púrpura i or, com les nostres hortes per l'autumne. I semblant era que aquest bosc era presa d'un incendi fresc i que l'aire era ple d'una combustió de llenyes i de reïnes precioses, ço és, encens i àloe, i almesc i balsam i ambre i roses i gessamí. I no feia l'incendi mica de fum ni feia ofensa a la verdesca gerda; ans la refrigerava, com la aspersion gémmea del rou. I mentres amb els ulls perseguïen la volada fugitiva del ocell, veïeren que anava cap als monjos un gran àngel, les selvatgines ales teses, la vestidura rossegant. Era azalt i gentil, com un minyó de quinze anys. Sa formosor qui la recontaria? Al cap cimbal d'un arbre aturà el vol, tremolós i armoniós; i obrí la boca a un bell cant. Aquest cant fou de vintii-quatre cobles, i era cant d'amor així com de donzella enamorada. I quant l'hagué acabat de cantar, així digué: Aquest càntic és de l'ànima justa la qual vol pendre per espós el Fill de Deu, qui és bell donzell, gentil, savi, prou i ardit, cortés, ric i ple d'alegria. I aquestes belles qualitats no poden tenir minva ni canvi. Avui se compleixen els quaranta dies del vostre adveniment; perquè cuitau de veure i oir ço que a Deu li plau que vejau encara i oiguen. Missatgeria us port de Nostre Senyor que Ell donarà salut, ço és, glòria de paradís a les vostres ànimes quan passin d'aquest món.—I alçà el vol i se'n tornà per allà mateix per on era vengut. Dins la soca d'una vasta alzina negrejant, antiga de dies, dura com el pedreny, un gran eixam mel·lificava, incansable i brunzent; les abelles entraven i sortien, les ales d'acer, les cuirasses d'or; la remor que feien era més dolça que la remor mel·lífica d'un salteri. Sense paor dels monjos àdvenes, pasturadores lentament, veïeren grans ramades d'ovelles, grosses com els bous, d'anyells i de cabrits, de cérvols i d'unicorns, de llebres i de cans, en segura i pacífica companya. Enguirlandats de flors els capets rulls, cantant i dançant, arribaren rosats estols infantívols. La veu era fresca per causa dels pocs

anys, i clara i suau i alta, com la veu de les fontanes perennalment juvenils. En un altre indret, veieren set cavalls, d'una nival blanchura, polidament guarnimentats; i set tendes blanques i set, esglesies de set enormes pedres precioses. En cascuna d'elles, tallat dins una gemma, hi havia un dels set Sagraments; la una era tota de cristall, l'altre era tota de robí, la terça de zafir, la quarta de topaci, la cinquena d'amatista, la sisena de maragda, la setena de coral. I en cascuna d'aquestes esglesies, havia-hi set altars i set llànties cremants; i la greixor que cremaven era bàlsam. Devant aquestes esglesies si hi havia una gran columna de calcedònia, llavorada amb maestria, mostrant en relleu tot el Vell Testament i ell Novell. I al cim d'aquesta columna hi havia una bella roda tota plena de campanelles. El so que sonava aquesta roda era preciós: mesclament de timbal d'harpa i de cítara, acord de viola i de timpan, salteri, decacordi i flauta; veu d'orgue multiforme. Arribats a la vora d'un gran riu, Sant Brandàn els digué: Fills, aquest riu és tan gran per amplària, que no'l podem passar; i per ço com mig-parteix aquesta illa preciosa, no podrem saber ço que hi ha a l'altra banda.—Acabava de dir això; quan els aparegué un hom bellament vestit i abillat, plaent de veure, el qual s'acostava cantant una cançó plaent d'oïr. I duia un esparver en la mà. Molt cortesment saludà els monjos i després els abraçà i els besà en la boca i a tots els anomenà per son nom i no s'oblidà de ningun com si sempre fossen estats en companyia. I després digué aquest versicle del salm. *Beati omnes qui habitant in domo tua, Domine, quoniam in soecula soeculorum laudabunt te et exultabunt; et lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel.* I digué tot seguit a Sant Brandàn: Germà amic, servent de Deu; aquesta és l'illa amorosa, que haveu cercada per molt temps, dies i nits, i mesos i anys; i per la qual heu endurat enyorances i fatics, perills i malenances. No la poguéreu trobar tan aviat, per tal com Deu volia, primerament, mostrar-vos diverses coses secretes i meravelloses, que Ell obrà en les partides del Ponent, per

terra i per mar, de les quals algunes ja n'heu vistes. Pero no és res ço que heu vist en comparació de ço que encara us romàn a veure, quan sereu passats d'aquest món. Ara tornau-vos-ne arrera amb la vostra nau, cap al monastir d'on eixireu. Allà compliu la vostra penitència, en honor del vostre Salvador qui la guardonarà amb perpètuas eternitats. Benaventurada l'hora que nasquéreu en aquest món; puix per mercè de Deu graciosa sou estats en la Terra de promissió dels Sants, en aquell Verger de voluptat que Deu plantà en el començament; en aquell hort de delícies que Deu donà al prohóm Adam, comanant-li que fruis de tota cosa a son franc arbitre i voler, exceptat un bell arbre carregat de pomes. El mateix jorn que Deu el meté en el paradís terrenal, el prohóm Adam ja pecà, trencant el manament; puix més tost volgué abellir-se al prec que li feia sa muller, la profemna Eva. Els quals no més mig-jorn en el paradís s'estaren, ço és, tot un mati fins a hora de nona; i no pus. Arribada és l'hora del vostre departiment i retorn al monastir d'on eixireu. Allà estareu fins a tant que Deu us cridi per via de mort. Molts anys, i encara molts segles després de la vostra fi, serà recontada aquesta gesta vostra i pelegrinació a l'illa venturosa, que al vostres successors serà donada, quan començaràn les persecucions dels cristians per l'Anticrist. Jo som un dels Angels de Deu; i m'ha tramés per ço que us veiéu, i vosaltres a mi em veiésseu, i per ço que us diguéu que partísseu.»—I com una boira, blanca i flonja i musical, l'Angel s'esvaní.

Prengué Sant Brandàn amb sos monjos el camí més dret de retorn i en quaranta jorns, arribava la nau a l'illa monàstica. Tots eren sans i saus i bells i grassos i més joves que quan partiren. Tan tost com foren pervenguts a la ribera començaren a cantar alegrement el salm: *Lauda, Jerusalem, Dominum; lauda Deum tuum Sion*. Tots els monjos del monastir, sobtats per la insòlita cantoria, sortiren llestament a veure qui eren aquells qui tan bellament cantaven. I conegueren l'abad llur i els altres germans monjos i

els feren graciós recebiment i devotes reverencies. I Sant Brandàn donà la benedicció a tots, i després pau i una besada a la boca.

Que Ell també, per la seua gran santetat prengui a Deu per mi i m'atorgui mercè de fer bona fi de l'ànima i del cos. I encara pregui a Deu per tots aquells qui aquesta llegenda sua llegiràn i també per aquells altres qui volenters oiràn aquesta història per honor de Deu i de mossenyer Sant Brandàn qui fou sant hom i honest religiós, desde la seua infantesa ençà fins al jorn de la seua mort. Amen.